

ZES RONDZENDBRIEVEN VAN VAN KOOTEN

De paradox van Afrika - 6 rondzendbrieven

- aug 91 / jan 92-

Zoals bij elke Oscaruitreiking kunnen wij niet anders beginnen dan met dank. Allereerst aan Ger, die het allemaal verzorgt. Daarna de PABO-leraren voor hun gevulde enveloppe. Vervolgens Sjef. Dan de mensen die het goede doel gesteund hebben, De top vijf:

1. George & Bernadette	f 580,-	4. René v.d. Boogert	f 55,-
2. Adrienne van Alphen	f 100,-	5. Huub Delahaye	f 50,-
2. Astrid Metzelaar	f 100,-	5. Luuk & Diane	f 50,-
2. Ilse Smiers	f 100,-	5. Stefany Grifhorst	f 50,-
3. Frank en Corinne	f 75,-	5. Cor Stroucken	f 50,-

Waaruit wij kunnen opmaken dat George en Bernadette nog steeds niets van de kommagetallen begrepen hebben; die dachten natuurlijk dat ze f 5,80 overgemaakt hadden. Voorts zien wij dat men een grote voorliefde aan de dag legt voor "ronde getallen". Alleen René heeft de ultieme tactiek doorgrond. Als je f 5,01 overmaakt i.p.v. f 5,00 dan stijgt je direct 131 plaatsen op de lijst.

Alle andere gireerders (90) worden vanzelfsprekend ook hartelijk bedankt. Ondertussen heeft Ger een stichting opgericht en deze stichting stuurt voedselpakketten naar de Afrikaanse bush. Zoals jullie misschien weten zitten wij op het moment dat ik dit schrijf (voorjaar '92) in de ergste droogte in zuidelijk Afrika sinds mensenheugenis. De hele oogst is naar de knoppen. Er is niks te eten, Nul komma niks.

Ook mochten wij vele leuke reacties ontvangen. We want more. Het snelheidsrecord: Piet Brouwer en Marianne Wolfhagen (ex aequo).

En onze dank gaat toch ook uit naar alle 157 (!) dropveters die de vorige brieven voor nul komma niks gelezen hebben. Bedankt voor de interesse. De PTT is blij met jullie. Dankzij George en Bernadette krijgen zij nog een herkansing. Zie daarvoor de achterflap.

Arie,
Dyness,
Patricia,
Kevin,
Mikky en
Bobby van Kooten

Box 82, Vic Falls, Zimbabwe

BaShiMwamba,
BanaMwam ba,
Mwamba,
Kampamba,
Mutinta na
Mwenya van Kooten

De paradox van Afrika - 1

Salibonani,

Een paar jaar terug maakte onze fameuze Bettine Vriesekoop (tafeltennis-speler m/v) reclame voor lekkere jam. In Engeland had de shirtreclame toentertijd haar intrede in de tafeltenniswereld nog niet gemaakt. En aldaar vond men dat Bettine toch wel een beetje erg zelfverzekerd was door zichzelf als "held" te bestempelen. Achter op haar shirt stond met grote letters: "HERO".

Wat verlang ik naar mijn pot met Hero-aardbeienjam. Op mijn zelf getimmerde tafel pronkt als ontbijt een literblik "Sun - Jam". Het is nog droger dan de pindakaas. De naam is direct ook het enige zonnige aan dit product. En dat om kwart voor zes 's ochtends. Eigenlijk moet ik niet klagen. In Zambia hielden we het tenslotte ook drie jaar lang uit zonder melk, boter, kaas en eieren. Op de lagere school had mijn zus Alie ooit eens opgeschreven dat dat de vier zuivelproducten van een koe waren. Daar wordt ze nou nog mee om de oren geslagen; een koe die eieren legt.

Aan tafel doen de gebruikelijke verhalen de ronde. Kevin vertelt enthousiast dat er een leeuw gesignaleerd is bij het ziekenhuis, Sterk verhaal natuurlijk, ware het niet dat ik gisteren op school hetzelfde heb gehoord. De leeuw had zich in de buurt van de keuken opgehouden. Kwam zeker kijken of er nog restjes over waren. Weinig kans, hij was even vergeten dat we ons hier in Afrika bevinden. Daar eet iedereen alles altijd op. Per definitie,

Patricia heeft het over twee mensen in de township, die gedood zijn door de buffels. Die beesten zijn zeer gevaarlijk, want ze vallen meestal tegelijkertijd aan. Groepsinstinct. Ze waren op zoek naar water en zodoende midden in de township terecht gekomen. Kom je hier een kudde tegen, ga ze dan niet op de rug staan bonken, omdat je denkt dat het een soort verre neef is van onze koe. De enige overeenkomst is dat ze ook geen eieren leggen. Een omtrekkende beweging is aan te raden.

Dat brengt het dodental deze week op drie. Eerder was een bewaker van de bierfabriek in een biertank verdronken. Als je toch aan je einde moet komen is dat voor een Zimbabweaan een passend overlijden. Zoiets als Freek de Jonge die tijdens een conference in elkaar zakt. Een korte uitleg is hier op zijn plaats. Het lokale bier, Chibuku genaamd, wordt in grote tanks gebrouwen. Het ziet er een beetje uit als een mengeling van havermoutpap en braaksel. Zo smaakt het ook, Niet slecht dus. Het is dat ik niet van de smaak van alcohol hou, anders had ik al heel wat emmers achterover geslagen.

Emmers ja, want zo wordt het hier gedronken. Uit witte plastieke emmers. Je hebt in de bierhal twee maten: hele grote emmers en ontzettend hele grote emmers. En iedereen drinkt mee, de baby ook. Het is namelijk voedzaam. De Chibuku staat tijdens het bereidingsproces zeven dagen lang in grote glimmende tanks. Die lijken wel wat op onze olie-tanks. Een treffende gelijkenis, de westerse economie loopt op olie, de onze hier op Chibuku. Het wordt ook wel “zeven dagen bier” genoemd.

Misschien is dat de reden dat het bijzonder populair is bij één van de duizenden mysterieuze religies die wij hier hebben: de “seventh day apostles” of “seventh day adventists” of zoiets. Ik weet het verschil toch niet. Dat zou op zich niet zo erg wezen, maar deze sekte houdt zijn kerkbijeenkomsten in een hutje dat twee hutjes verderop ligt. En vooral na het nuttigen van de Chibuku wordt er de godganselijke nacht gepreekt alsof hun leven er vanaf hangt. Volgens hen is dat misschien ook wel zo. Van nachtrust komt dan niet veel meer. Halleluja.

Voordat die zeven dagen om zijn kan je het bier best drinken, alleen is de smaak dan iets anders. Daarom moeten de tanks bewaakt worden. De Zimbabweanen zijn zuiniger op hun bier dan op hun goud. Goud kun je immers niet drinken. Voor de bewaking zijn de ‘security officers’ aangesteld. Dat zijn echter zelf ook Zimbabweanen. Die zitten meestal gezellig met hun vrienden onder bij zo’n tank te genieten van “vier dagen bier”, ook lekker. Of als ze geluk hebben van “zes dagen bier”. Er is echter een klein probleem. De tanks hebben onderaan dan wel een kraan, maar aan die kraan zit eveneens een meter, die aangeeft hoeveel Chibuku naar buiten stroomt. Zodat de baas kan controleren of alles nog klopt. Telkens als de emmer rondgegaan en leeggedronken is, moet de security man derhalve naar boven. Daar licht hij het deksel van de tank, en schept een nieuw emmertje. En wat later op de avond is bij één van die pogingen de officer in de tank gevallen. Het percentage Zimbabweanen dat kan zwemmen schommelt rond de drie procent. Hij behoorde tot die andere 97.

Zijn aangeschoten vrienden hebben geruime tijd later nog voor een ambulance gezorgd, maar die was te laat. De man was in de bier verdronken. Hetgeen een groot dilemma voor de fabriek opleverde. De “security officer” was snel genoeg vervangen, al met al blijft dat een aantrekkelijke baan. Maar de lokale bevolking weigert pertinent bier te drinken uit “de” tank. De fabriek heeft hem chemisch laten reinigen.

Het mag niet baten. De weigering is pertinent. Er zit niets anders op dan een nieuwe tank te kopen. Dan kunnen ze deze vast nog wel als privé-zwembad verkopen aan één van die imbeciele witte boeren uit de omgeving.

Klaar met het ontbijt. Ik drink mijn beker leeg, zoen vrouw en koters en vertrek naar school. Ieder mens heeft zo zijn verslaving. Ik heb het nu niet over die zoenen, want er zijn wel meer mensen die hun vrouw om half zeven in de ochtend zoenen. Er zijn er minder die rond die tijd een koude cola drinken. En als het moet poets ik mijn tanden er ook nog mee. Veiliger dan met het drinkwater. Mijn broer werd vroeger in de tuin neergezet met een hengel en een teil met kraanwater, Dan was 'ie uren zoet. Later ging het hem bevreedden dat hij nooit iets ving. Hier in Chinotimba zou zijn vangst heel wat groter kunnen zijn. Er zwemmen aardig wat visjes door de waterleiding.

Er zijn een aantal wetten die in ieder huishouden gelden. Ik heb het hier niet over van die flauwe huisregels want daar doet de familie van Kooten in het geheel niet aan. Nee, wij hebben het hier over mathematische wetmatigheden. Iedereen kent de "treiterwet": Als je tien keer een boterham met HERO-jam uit je fikken laat vallen, dan komt ie negen keer met de jam-kant op het pas schoongemaakte tapijt. Terwijl de statistieken zeggen dat het in de buurt van de vijf had moeten liggen. Laat je daarentegen "per ongeluk" een boterham met onverteerbare "Sun-jam" op de vloer sodemieteren, dan valt 'ie met de jam kant naar boven, zodat je hem alsnog op moet eten. En ook van tapijt is bij ons trouwens geen sprake.

Waar ik het echter met u op dit moment over wil hebben is de wet van de asymmetrische gebeurtenissen. De tijd die nodig is om iets te beschadigen is omgekeerd evenredig met de tijd die nodig is om het te herstellen. Zo vind ik deze morgen op geheel proefondervindelijke wijze uit dat de fiets van Kevin net niet boven het achterraam van mijn auto uitkomt. Ik rij met een blij gemoed langzaam achteruit totdat ik iets hoor vallen en kraken. Geschrokken rij ik direct weer vooruit, zodat ik twee keer over het arme fietsje heen rij. Ik vrees het engste, maar de schade valt nog mee. Het is een duitse mountainbike en je kunt zeggen van die bierworstvreterers wat je wil, maar niet dat ze slappe fietsen maken. Een slag in het wiel en de remmen afgebroken. De oorzaak heeft zich in een seconde of twee voltrokken. En hoelang duurt het om zelf twee remmen te improviseren? Heel lang. Ik schat een week of twee zwoegen. Dat is 604800 zo lang. Heb ik ook proefondervindelijk ondervonden.

Als ik onderweg ben, hoor ik van alle kanten de snotneuzen van Chinotimba schreeuwen. Ze roepen "parachute", 'parachute". Dan weet ik wel weer hoe laat het is. Er komt iemand met een rugzak voorbij. En sinds de demonstratie op "independence day" denken ze dat zo iemand dan uit een helikopten gaat springen. Voor diegenen die nog niet helemaal thuis zijn in de Afrikaanse terminologie: "Independence day" is bijna net zo iets als koninginnedag maar dan godzijdank zonder koningin.

Op school wordt het steeds maar drukker. Nu ben ik opeens weer door de headmaster als voetbalcoach van het schoolelftal aangesteld. Met resultaat mag ik wel zeggen. We verliezen nog wel steeds, maar nu met oogverblindend mooi aanvallend voetbal. En daar gaat het om. Verliezen, oké, maar dan wel in stijl. Winnen is maar een vrij relatieve bezigheid. Als je verliest kan je nog best gelukkig zijn. En gelukkig zijn we, neem dat maar van ons aan.

Als ik bijvoorbeeld na schooltijd met de schaakclub aan de slag ga. Het is trouwens bij gebrek aan materiaal nu een damclub geworden. Daar heb je niks voor nodig. Een bord teken je in het zand en als schijven gebruik je coladoppen. Nou laat dat maar aan mij over. Ik heb waarschijnlijk al meer dan vijftig complete spellen bij elkaar gedronken. Een echt bord heb ik meegebracht uit Holland en daar mogen ze om de beurt mee spelen. De inventiviteit kent ook hier geen grenzen. Dumisani zet zijn witte stenen op de witte velden, en Tembinkosi zet zijn zwarte schijven op de zwarte velden. En wordt driftig geschoven en weinig geslagen.

Nomalanga heeft ook zo haar eigen interpretatie van de spelregels. Telkens als haar dam de achterste lijn bereikt zet ze er weer een nieuwe steen bovenop. Haar dammen groeien tot onvoorstelbare hoogte. Dat doet me denken aan het Groningse stapeltjesdammen, een variant die echt bestaat. En die zo ingewikkeld is dat ik maar niet probeer haar de regels daarvan uit te leggen. Nomalanga zal waarschijnlijk niet zo vaak in Groningen komen.

Dat is de paradox van onze school: Hoe minder ze weten, des te meer plezier schijnen ze te hebben.

Als ik uitgeput thuis kom, staat Kevin al op me te wachten. Als compensatie voor zijn venwoeste fiets wil hij dat ik nu met hem ga zwemmen. Ik ben vrij sportief aangelegd, dus vooruit maar weer. Mikky gaat ook mee. Dat ventje is nergens bang van. Anderhalf is 'ie nou. Hij loopt als een duif. Praat als GBJ Hiltermann, onzin dus, en pist waar hij staat, bij voorkeur in paraboolvorm, met zijn pieltje in een hoek van 68°.

Hij steekt ook vaak zijn duim op naar wildvreemde voorbijgangers. En dan roept hij "sharp". Voor de grote boodschap gaat hij zelf op het potje zitten, drukt en trekt zijn broek uit. Nou alleen de juiste volgorde nog.

Hij twijfelt momenteel tussen een carrière als Tommy Cooper of als Pélé, maar dat hij in zijn vrije tijd het presidentschap van een vrij Zuid Afrika er bij zal doen, staat wel vast. Het kan natuurlijk zijn dat ik niet helemaal objectief ben als zijnde de verwekker van dit biologisch wonder, maar ik zou hem willen omschrijven als 'geinig'.

Hij springt zonden pardon in het water en gaat dan kopje onder. Als je hem dan na een paar seconden onder de waterspiegel vandaan vist, dan wil 'ie nog een keer. Zo eentje is het er dus. Kevin was vroeger wat voorzichtiger, die durfde alleen naar het Brielse meer als het bevroren was. Nu heeft hij zich getransformeerd in een waterrat. Salto's voorover, achterover en zijwaarts, pas de problème. Vandaag heeft hij weer iets nieuws uitgedacht. Hij is een dolfijn. Ik sta in het water en hou een zwembandje in de lucht en daar duikt hij dan van de kant af doorheen.

Na een paar keer ben ik de dolfijn. En wie de hiërarchie in ons gezin kent, begrijpt dat ik daar niet onderuit kom. En wat geeft het ook. Het Mickey Mouse bandje is zichtbaar veel te klein voor mijn robuuste lichaam, dus zal het wel bij één poging blijven. Om Kevin een plezier te doen, neem ik een lenige aanloop, een ferme duik, en zie: Het wonder is geschied: Mijn lichaam heeft zich op één of andere manier in het bandje gewurmd. Maar niet meer eruit. Sta je dan mooi, met een kinderzwembandje muurvast om je middel.

Mijn reactie is een uiterst natuurlijke: ik sla aan het rekenen. En u begrijpt waarom. Ik vraag mij af wanneer ik de grootste kans heb om mij te bevrijden: Moet ik het bandje leeg laten lopen, of moet ik het juist proberen harder op te blazen. Met andere woorden, wat gebeurt er met de binnenste omtrek van een band bij het opblazen? Bij een fietsbinnenband is het wel duidelijk, daar blijft die binnenste omtrek steeds uitzetten. Maar bij een zwembandje lijkt het haast wel alsof de omtrek in het midden van de band hetzelfde blijft. Hetgeen zou betekenen dat de buitenkant uitzet naar buiten en de binnenkant uitzet naar binnen toe. Een interessant probleem, met vele randvoorwaarden.

Zo blijf ik een tijdje peinzend in het water staan, zodat ik haast vergeet dat ik zelf het slachtoffer ben. Vroeger zou ik mijzelf misschien geschaamd hebben voor z'n situatie, maar daar heb ik nou geen zin meer in. En ik heb daar ook de tijd niet meer voor. Het leven is veel te kort.

En voor schaamte is geen plaats, tenzij je dat korte leven natuurlijk vol maakt met allerlei onnuttige zaken. En als je nooit eens iets voor een ander doet, ja kijk, dan zou ik me ook schamen.

Kevin is meer een mannetje van daden dan van overpeinzingen. Hij trekt de stop eruit. En zo kennen wij even later het antwoord: Het maakt geen sodemieter uit. Het bandje zit nog steeds even vast. Een argeloze toeschouwer zou nu echter kunnen denken dat ik een modern soort zwembroek aan heb, want het bandje wappert als een soort extra rand om de bovenste helft van mijn bermuda heen.

Na dit kortstondige zwemspektakel is er nog net even tijd voor een sprintje op de fiets, ik lijk wel in training voor de triatlon. Alleen zou ik graag eens iets aan de volgorde van de onderdelen willen doen. Bijvoorbeeld eerst vier kilometer lopen, dan tien kilometer fietsen, waarna ik die honderdtachtig kilometer zwemmen liever aan iemand anders zou willen overlaten.

Als ik met een vervaarlijke snelheid langs het ziekenhuis afdaal naar de brug, roepen twee kinderen dat er beneden leeuwen zitten. Moet ik wel even om glimlachen. Als ik echt een zwaar serieus ogende boen passeer die mij hetzelfde toeroept, minder ik al wat vaart. Een paar honderd meter voor de brug zie ik hondendende chimpansees op de weg. Voor mij een vertrouwd gezicht. Het vreemde is dat ze normaal altijd beneden bij de brug zitten. Waarom zitten ze daar vandaag dan niet? Omdat ze bang zijn voor leeuwen? Ik knijp hard in mijn aërodynamische Shimano 600 AX remmen.

Een alternatieve route wordt het. Naar het postkantoor. Ik had op school bericht ontvangen dat en een vitaal bericht op mij lag te wachten. Zo verenig ik het nuttige met het aangename. Binnenin het postkantoor is het minder aangenaam. Er is één loket open en er zijn nog minstens vijftig wachtenden voor U. Maar goed, ik heb dat eind niet voor niets gefietst, dus ik wacht. En met mij de Zimbabweanen. Wachten dat kunnen ze als de beste, er komt geen klacht over de lippen. Terwijl ons geduld toch tot ver na de officiële sluitingstijd op de proef wordt gesteld. Ik droom al van pakjes met geel-rose spekkies of zouden het van die ruitvormige nogablokken zijn met een laagje chocola eromheen?

Buiten is het nu al donker. En als ik eindelijk aan de beurt ben blijkt het vitale bericht te zijn dat ik Z\$ 0,35 strafport moet betalen voor een verhuiskaartje van Carolien en Patrick.

Die hadden natuurlijk op al hun kaartjes 75 cent geplakt en gedacht dat het internationale postcircuit dit berichtje voor die prijs helemaal naar Zimbabwe zou brengen. Nou, mooi niet. Ik voel even de neiging opkomen om direct door te fietsen naar het nieuw opgegeven adres van deze deugnieten om ze even op een uiterst vriendelijke en beschaafde manier met hun hoofdjes tegen elkaar te stoten. Jullie worden bedankt!

Thuisgekomen word ik getroost door Patricia met een kopje “hopeloos koffie”. Zo noemt zij sinds haar derde de oploskoffie. En het grappige is dat ze dat helemaal niet grappig bedoelt, ze denkt echt dat het de juiste naam is. En ik zal het niet tegenspreken.

Ze zit naar een video te kijken van Kinderrrrren voo kinderrrrren’, die kunnen die ‘r’ zo lekker bekakt uit hun strot laten komen. Op Patricia maakt het allemaal grote indruk. Ze vragen nieuwe kandidaatjes voor het nieuwe seizoen. Net als Patricia helemaal door het lint gaat en geestdriftig het adres op zit te schrijven, vertellen ze erbij dat de kinderrrrren die zich aanmelden wel binnen een straal van 35 km rond Hilversum moeten wonen. Ik zal morgen de wereldkaart er eens bijpakken.

En als dat niet helpt, kopen we zo’n plastic wereldbolletje en die blazen we heel hard op. Of moesten we hem nou juist leeg laten lopen. Een interessant probleem. Zo zit ik in mijzelf een beetje de boloppervlakte uit te rekenen. Dyness is meer een vrouw van daden dan van overpeinzingen. De potten komen op tafel. Maïsmeel, “sadza” noemen we dat hier, met pompoenbladeren. Dat zijn de lekkerste groenten die je je maar voor kunt stellen. In Nederland flikkenen ze die volgens mij weg, want ik heb ze nog nooit gezien. Zelfs niet bij macrobiotische buikpijnspecialisten. Maar hier is het een delicatessen. En het is een welkome afwisseling op de doperwtten in blik. Ik ben niet zo’n fan van die droge groene balletjes. Doperwtten, dat is volgens mij een beetje de pindakaas onder de groenten.

We hebben vandaag een stuk kip erbij. En lekker veel jus. Daar kan je de sadza lekken in dopen. En dat met blote handen. Heerlijk. Moet je een Zimbabweaan proberen uit te leggen dat er in Nederland mensen zijn die zoveel mogelijk jus van de kippenpoten afschrappen voordat ze op tafel komen. Dan kijken ze je een tijdje zeer verwondend en niet begrijpend aan. Alsof ze willen zeggen: Als je niet van eten houdt, doe dan gelijk een condoom om je tong.

Ook bij ons hoeft de leeuw niet langs te komen voor de restjes. Alles gaat op. Mikky vermaalt zelfs de botten.

Wij proberen nog even TV te kijken. Als Patricia de antenne onder een hoek van 68° houdt, als Kevin de kabel op vier plaatsen tegelijk in de juiste bocht wil knikken, als Dyness op de goede momenten tien centimeter van de linkerzijde boven op het toestel ramt, en als Mikky dan tegelijkertijd alle metalen voorwerpen uit de buurt houdt, dan zie ik wel eens wat sneeuw op de tv. Het criterium is simpel. Zie je door alle storingen heen een witte zakdoek verschijnen, dan is Kaunda op tv, zie je geen zakdoek, dan is het Mugabe. Ze hebben allebei niks te zeggen, maar ze zeggen het wel aardig. En op de schaarse momenten dat de Zambiaanse en Zimbabweaanse presidenten eens besluiten dat ze hun gezicht niet op de tv hoeven te laten zien, genieten wij hier met volle teugen van modern vertier. Zoals Rudolf Valentino of nog maar eens een paar afleveringen van Peyton Place. Waar gebeurd, heus. Het is wel duidelijk. De tv gaat uit en blijft uit. Vroeg naar bed, want morgen is Kevin jarig.

De volgende ochtend word ik wakker doordat er een hagedis van het plafond op mijn gezicht valt. De voorbode van een roerige dag. Het feminisme, het gebrek aan humor, het feministische gebrek aan humor, Duitsers, Michael Jackson, verjaardagen van je kinderen, het zijn de kwellingen van deze jachtige tijden. Hoe kom je zo'n dag door? Blijven ademhalen, dan kan je niks gebeuren.

Gelukkig is Ireen Kangwa, de zus van Dyness, nog steeds bij ons. Ze gaat als een wervelstorm door het huis. Geen plekje blijft ongeboend, geen kledingstuk ongewassen. Als wij nog aan het voorgerecht moeten beginnen, staat zij al in de starthouding voor de afwas. De vrouw legt een werklust aan de dag die zelfs mijn moeder ongewoon zou noemen.

De buik van Dyness begint al aardig op te zwellen, ze ziet haar eigen voeten niet meer. Dat weerhoudt haar er niet van om nog steeds enthousiast mee te doen in het feestgedruis. En ze is verschrikkelijk in de noppen met het gezelschap van haar zus. Het huis gonst van het Bemba en de zusjes kunnen het heel goed met elkaar vinden. Leuk toch.

Een stuk of 18 van mijn favoriete slingerapen komen op verjaardagsvisite. En hoe. De schaal met zelfgemaakte chips haalt de drie seconden niet. Dyness had gisteren in vijf uur met beperkte middelen een geweldige taart gebakken. Hij is al op voor hij aangesneden is. Ik gooi mijn jeugdherinneringen in de strijd: Een teiltje met water, snoep erin, handen op de rug en happen maar. Na het snoepgoed wordt de hele teil leeggedronken. Bij het koekhappen steekt de wet van de asymmetrische gebeurtenissen weer de kop op. Zwoegend heb ik onze zelfgebakken broodbolletjes aan een touw geregen. Op precies gelijke afstanden.

Daarna hang ik het touw in een boog tussen twee bomen en geef ik iedereen exact de juiste plaats. De korte slingerapen in het midden, waar het touw het dichtst bij de grond hangt. De langste slingerapen aan de buitenkant. Iedereen staat met de mond even ver van het touw af. Nagemeten met mijn kromme schoolliniaal. One, two, three; en vertwijfeld wil ik daar nog "start achteraan roepen. Bij "two" breekt het touw al op 18 plaatsen tegelijkertijd. Hoezo handen op de rug? Alles is in een fractie van een tiende seconde voorbij. Dat is ongeveer 604800 keer zo kort als de tijd die de voorbereidingen mij gekost hebben,

Dyness geeft 's avonds een geslaagde McDonald-act weg door pannen vol patat aan te slepen. Patricia schilt, ik snij en Dyness bakt. De pannen schijnen in een bodemloze put te verdwijnen. De limonade is niet aan te slepen. Dat is van die limonadesiroop die je aan moet maken met water. We kunnen beter de siroop onverdund bij ze naar binnen gieten en ze daarna aan de kraan hangen; dat gaat een stuk sneller. 's Avonds is de gehele familie Van Kooten gesloopt. De voorraadkasten zijn leeg, het huis is een ruïne, Kevin is tevreden, en de 18 slingerapen hebben de dag van hun leven gehad. En daar gaat het om. Toch?

Voor ons geen patat. De aardappels zijn uitverkocht. Er rest ons niets anders dan een heerlijke boterham met Sun-jam. Al kauwend stel ik een analyse. Je kan zo'n literblik ook zelf maken. Je neemt driekwart liter kogellagervet en de rest vul je aan met een tube rode Talens plakaatverf. Simpel en doeltreffend. Hier in de derde wereld eten wij alles.

Er zijn weinig zekerheden in het leven; maar dit is er één van: Als ik ooit besluit mijn oude tafeltennis carrière weer op te nemen, wil ik geen "SUN" op mijn rug.

- van Kooten -

De paradox van Afrika 2

Salibonani,

Drs. P. schalt door de huiskamer: "De eerste heeft de helderheid van griesmeelpap. De tweede vindt de eerste onvoorstelbaar knap. De derde schrijft uitsluitend voor de rechtse hap. De eerste roemt de derde om zijn meesterschap. En deze gaat dan weer met nummer twee op stap. En zo bloeit de literatuur. Zo is het maar net. Ik hou niet van romans. Een overbodige vorm van pseudo-realiteit. Een verhaal, Ok. Maar ik kan wel miljoenen verhalen verzinnen. Je husselt wat hoofdpersonen, beroepen, relaties, en onderwerpen door elkaar. En klaar met de geit. Maar wat is de bedoeling daarvan? Slechts één van die miljoenen is waar gebeurd, even onwaarschijnlijk als die andere, maar waar gebeurd. Daarom zijn al die verhalen gelijkwaardig, behalve die ene. En die schrijf je dan op. Op je eigen manier. Daarom zijn er slechts een handvol boeken waar ik van hou:

De Avonden, De Renner enz. En ik hou van gedichten: Een boek in vijf regels, dat schiet lekker op.

Er is een hardnekkig misverstand dat je niet intelligent kunt zijn zonder veel boeken gelezen te hebben. Ik ken echter mensen die hele bibliotheken verslonden hebben en nog moeite hebben om een simpele 6x6 matrix te inverteren. Toch een vrij objectieve taak om de bedrijvigheid van de hersencelletjes te meten, dacht ik zo.

Zo maak ik mij sterk dat Lubbers intellectueel niet in staat is om zelfs de meest eenvoudige differentiaalvergelijking op te lossen. En zo iemand vertrouwen wij dan het land toe.

Ik hou meer van muziek. Zaïrese Rumba bijvoorbeeld. Dat swingt de pan uit. En nou maar hopen dat het niet te populair wordt in het westen. Want dan worden er al gauw concessies gedaan. En na verloop van tijd bestaat de traditionele rumba dan niet meer. De paradox van de populaire muziek: Als het te goed met je gaat dan sterf je vanzelf af.

Zo hopen wij ook dat Afrika niet te populair wordt bij de toeristen. Anders wordt Zimbabwe het nieuwe Griekenland. Daar zitten wij helemaal niet op te wachten. Als je hier naar toe wil komen, kom dan maar werken. Massa toerisme heeft niets meer met reizen te maken. Het is meer de export van een wereldbeeld, waaraan Afrika ten onder dreigt te gaan. We hebben het hier al moeilijk genoeg om de oude rituelen te bewaren.

Dat is de waardenparadox tussen de traditionele en de westerse cultuur:

Moeboetoe die oproept tot het bewaren van de Afrikaanse tradities. Maar hij doet het wel via de tv in plaats van tijdens stambijeenkomsten. Hij predikt de schoonheid van het eenvoudige plattelandsleven, en ondertussen bezit hij zeven Mercedes Benz auto's, compleet met draadloze telefoons en ingebouwde cd spelers. Het is niet zo gek dat er weer onlusten in Zaïre zijn.

En terwijl zo mijn gedachten als gewoonlijk alle kanten op huppelen, zitten onze vrienden, Lenie en André, bij te komen van hun reis. Die komen ons bezoeken. En zijn daarom geen massatoeristen. Integendeel, ze zijn hier immers in Chinotimba, alwaar ze het aantal kiwas in één klap verdrievoudigd hebben.

Voordat ik naar Zimbabwe vertrok heb ik samen met André en nog een paar lieden een speciale cursus wiskunde voor PABO-studenten in Frankrijk gegeven. Voor de Nederlandse studenten was dat ook direct een beetje vakantie. Dat kwam goed uit, want het was ook in de vakantie. André en ik hebben ons daar kostelijk vermaakt, omdat wij elkaar prima de luxe aanvoelden. Wij zijn niet bepaald het type Algebra docent dat in een grauwe regenjas door het leven gaat. Meer het uitgelaten type. En Lenie en Dyness hadden minstens evenveel lol. Vive la France.

Wij zullen ze alle hoeken en gaten van het echte Afrikaanse leven laten zien. De meeste toeristen zijn vooral geïnteresseerd in de hoeken. Maar wij zijn hier nu eenmaal speciaal voor de gaten. Die zullen derhalve ruimschoots aan bod komen. Maar eerst komen alle cadeautjes uit de koffers. Het sinterklaasgevoel. 's Avonds eten wij op speciaal verzoek van Patricia en Kevin op zijn Nederlands. André en Lenie hebben het meegebracht: Zuurkool met worst in de tropen. Lekker toch.

De volgende dag trek ik één van mijn presentjes aan naar school. Het is een blauwe broek die zus Corrie voor mij gemaakt heeft. De studenten van two Blue vragen of ze er niet nog 51 exemplaren van kan fabriceren.

Het is nu winter; dat komt goed uit. De temperatuur is aangenaam, zo rond de 30°. Dus niets weerhoudt ons wakkere tweetal ervan zich ondertussen in de "african community" te storten. Ze struinen de hele township af. Overal gevolgd door horden kinderen, die "hello, kiwa, kiwa" roepen. En "good morning" of "good afternoon". Degene die "good morning" roepen, zitten op school in de ochtendsessie en die kom je daarom 's middags tegen. En vice versa voor de "afternoon"-roepers. Makkelijk te onthouden: Als ze je goedemorgen wensen is het middag en andersom.

Verdwalen is onmogelijk want in een vlaag van zelfoverschatting heeft iemand het idee gehad onze township in te delen a la New York. Met "streets" and "avenues". Dat levert een coördinatenstelsel op waar een wiskundeleraar wel pap van lust. Elke andere overeenkomst tussen New York en Chinotimba berust geheel op toevalligheid.

Op de hoek van de fifth avenue en de twenty first street staat in Amerika waarschijnlijk een glimmende wolkenkrabber, waar tientallen mensen werken. Bij ons vind je op die kruising van twee zandpaden een bananenboom en een bouwvallig hutje waar ongeveer evenveel mensen in wonen.

En als je toch even de weg kwijt raakt, dan staan alle Zimbabweanen direct klaar om hun vriendelijkheid te tonen: Afrikanen vinden het heel onbeleefd om “Nee” te zeggen, ook als ze zelf de weg niet weten. In dit geval is daar geen sprake van. Iedereen weet “Mr Van” (spreek uit: Mr Vèn) te wonen. Positieve discriminatie, heet dat tegenwoordig. Een term die mij onwillekeurig doet denken aan vrouwen die zo hard op baantjes jagen dat ze er een snor van krijgen en zodoende toch nog op de mannen gaan lijken die ze niet uit kunnen staan.

Vaak wordt André ook met Mr Van verwart. Want hoewel het aantal bewoners van Chinotimba nu de dertigduizend benadert, ben ik nog steeds de enige permanente blanke bewoner. Aangezien Lenie haar echtgenoot overal vergezelt, blijkt dan dat die mensen mij mooi van bigamie verdenken. André is dan natuurlijk nooit te beroerd om uit te leggen dat hij weliswaar enige gelaatstreken met mij gemeen heeft, maar dat wij desondanks twee verschillende personen zijn.

Dat heeft de situatie alleen maar erger gemaakt. Nu noemt iedereen hem mijn jongere broer. Die familieband kan ik nog wel accepteren, maar dat “jongere”? Hij is nota bene een heel jaar ouder dan ik! Vertwijfeld heb ik direct mijn stoppelbaard afgeschoren. Het heeft niet geholpen.

Het is wel duidelijk dat ze het echte Afrikagevoel gauw te pakken hebben. Ze voelen zich helemaal thuis. En wij hebben alweer de grootste lol. Dat wil niet zeggen dat ze geen eigenaardigheden hebben, wie heeft die tenslotte niet? Zo drinkt André water in plaats van cola en loopt Lenie vaak in een glimmende fietsbroek terwijl ze geneens een racefiets bij zich heeft. Ook meldt ze steeds ongevraagd elke naam van elke exotische vogel die hier voorbij komt vliegen. Waar slaat dat nou op? Worden ze daar soms mooier van. Ik ken maar twee soorten: Kleine vogels en grote vogels.

Het zijn blijkbaar natuurliefhebbers, Vaak trekken ze ook het wildpark in om naar de meest wezenloze dieren te gaan kijken. En omdat ik van “groot” hou komen ze dan met sterke verhalen thuis over een reuze olifant die in volle draf op de auto afkomt. En dan twee meter ervoor met zijn oren gaat staan klapperen. Ze gaan zelfs zover om Kevin met enkele ZimDollars om te kopen zodat die het verhaal wat aarzelend zit te beamen. Of ze komen met een reportage dat een andere olifant als peilstok fungeert door de Zambezi in te lopen. En daar hebben ze dan zelfs een echte trucfoto voor over: Een olifant die van boven licht grijs en van onderen donker grijs is. En die parmantig in de rivier met zijn slurf staat te zwaaien. Ik schat z'n drie meter boven Amsterdams Peil,

Zonder dollen: het zijn mooie mensen die bij Afrika passen. En met dollen ook. Want altijd houden wij de stemming erin. Weet je wat, ik laat ze nu even zelf aan het woord. Ik citeer even ongevraagd uit hun bevindingen. Vinden ze vast niet erg. De lezer meet er natuurlijk wel even opletten dat ik in dit stukje niet in de eerste persoon, maar in de derde voorkom. Gaat ie dan:

□□□□

“Dust, dust, dust” en “rust, rust, rust”. Dat zijn zo’n beetje de meest karakteristieke woorden om onze eerste indrukken over dit prachtige land te beschrijven. Als derde zouden wij daar nog de overweldigende vriendelijkheid die we overal ontmoeten aan kunnen toevoegen.

Om met de “dust” te beginnen: als je onverhoeds op een verharde weg een afslag neemt, heb je zo ongeveer honderd procent kans om ofwel midden in de bush te belanden, ofwel in een township zoals Chinotimba te verzeilen. Dat houdt zo iets in als: vreselijk veel mensen op een kleine oppervlakte, tien of meer mensen in een huisje-hutje zo groot als onze keuken, vrijwel geen voorzieningen en overal onverharde wegen.

Voorzieningen zijn zo te zien alleen in de “white areas” te vinden. Daar zijn ook de verharde wegen. In de township is het alleen maar stof, stof, stof. Een soort roodachtig zand bedekt alle wegen, maar het gekke is dat ook op zo’n 60 cm diepte (dat kun je zien aan en in de ditches, de riolen) de grond nog net zo rood en zanderig is. Grapje van die guitige blanken, die in het nog nauwelijks voorbij koloniale tijdperk uitsluitend dit soort gebieden voor de oorspronkelijke bevolking reserveerden. Op één of andere manier lukt het sommige mensen toch nog er iets in te laten groeien.

Daarin slaagt Arie dus niet, en Dyness en Gifty weer wel, daar moet je blijkbaar een echte Afrikaan voor zijn en geen kiwa, wat volgens Arie bleekscheet en volgens Kevin witte man betekent. Wij houden het hier even op Kevin, want die spreekt aardig wat meer Ndebele dan z’n pa.

Ja, en dan die “rust” Je hoort in de township geen auto’s, hoewel zo één keer per half uur wij er nog wel eens eentje voorbijkomen en dan is het ook nog vaak die van ons, Wij rijden hier rond in een Suzuki fourwheeldrive, die door de meeste kinderen Rhino-injection wordt genoemd. Dat is dan omdat er over Arie’s reserveband een hoes zit, waarop twee letterlijk fucking neushoorns staan afgebeeld. (Noot van de redactie, ikzelf dus: andere hoezen waren niet voorradig.) Niet gek dat dat inmiddels kan in een land waar nog niet zo lang geleden twee Nederlanders werden gearresteerd omdat ze de Panorama bij zich hadden.

Rust stralen ook de mensen uit als ze voorbijlopen, de mannen statig en rechtop, de vrouwen vaak met emmers water, grote bossen takken, koffers of enorme boodschappentassen op hun hoofd. En dat met losse handen. Het lijkt alsof ze allemaal heel langzaam lopen, maar als wij naar de markt gaan, een eindje verderop, halen ze ons in hun quasi langzame tempo toch mooi in. Een soort Frank Rijkaard tred, je vergist je er enorm in als je te snel oordeelt. En zo zou dat altijd moeten zijn!

Verder leven de mensen een beetje met het ritme van de dag mee, ze staan om een uur of vijf op, beginnen om zes uur met hun bezigheden (slechts een enkeling heeft betaald werk) en zo rond vijf uur stoppen ze er weer mee. Dan maken ze om een uur of zes een vuurtje en als dat uitgaat gaan ze naar bed. Wij zien dat elke dag, ook zondag, weer gebeuren bij de woodcarvers, die naast ons huis de prachtigste dieren, maskers, koppen en marimba's uit hout snijden en met wie wij regelmatig een praatje maken.

Wat ook ontzettend relaxed (Noot van de redactie: Wat dat is voor een infantiel yuppenwoord, André, relaxed"?) is, als je er tenminste tegen kunt en je er aan aanpast, is dat niks móét, zo te zien. De African time-table is een andere dan die van ons. Als Mesi aan Dyness met de hand op het hart belooft dinsdag haar haar te komen doen en ze komt dan donderdag eens opdagen is er niemand die daar een probleem mee heeft. Dyness niet en Mesi niet. Als mijnheer Shimwanza vertelt dat hij nu toch echt meteen naar huis moet om te gaan koken, blijft hij rustig nog een uurtje zitten. Als wij 's maandags onze foto's in het stadje bij de 24-uursservice willen laten ontwikkelen, vertelt die jongen er meteen bij dat ze zeker niet voor zaterdag klaar zullen zijn.

Wij mogen dat wel, dat verrassende. Maar aanpassen zul je wel moeten, want anders ben je ofwel binnen een week weer terug in je eigen cultuur, ofwel je hebt na een maand een hartinfarct. En terecht!

Wij passen ons dus aan, en wel van ganser harte. Het lijkt eerlijk gezegd nogal op de manier waarop wij normaal al met onze vrije tijd omgaan. Het kan wel eens wat later worden dan was afgesproken. Stress is hier dan ook een onbekend verschijnsel. Scheelt in elk geval miljarden op de begroting van gezondheidszorg.

Zijn wij aangeland bij onze vrienden. Aardigere mensen kun je je niet voorstellen. Voeg daaraan toe drie kinderen die een zogeheten vrije opvoeding genieten en je krijgt een gezellige chaos. Als laatste ingrediënten in dit recept bewegen wij ons. En dat voelt jekker. Betere en prettigere verzorging kun je je niet wensen. Maar genoeg daarover, het zou hen verlegen kunnen maken. Hopen wij. (Vrolijke noot: Bij soort geslijm heeft geen enkele invloed op ons; we want more; we want more!)

Zaterdag is er een voetbalwedstrijd gepland voor zover er ooit iets gepland wordt tussen drie elftallen van Aries school en van een school uit Bingagebied, wat een rural area ofwel bushgebied is. Op donderdag hebben die mensen gebeld of dat kan en hoewel het enige (je raadt het al) onverharde, dus dustveld van Chinotimba vanaf half elf volgeboekt is op zaterdag, en verder geen leerlingen meer bereikt kunnen worden en de teachers geen tijd hebben, gaat men er toch maar vanuit dat dat de volgende anderhalve dag wel goed zal komen. Vervolgens gebeurt er die anderhalve dag niets anders dan dat men uitrekent dat er dan toch echt om acht uur 's ochtends begonnen moet worden.

Die zaterdag staan wij zo rond kwart over acht op, rijden om half negen naar het voetbalveld, en hopen dat er al gespeeld wordt. In een zijweg zien we een bus staan (Bingapeople?), en op het veld gekomen blijkt er nog niets van enige activiteit, Arie haalt z'n schouders op. This is Africa, don't worry. Even later arriveert de Binga bus met daarin drie teams en een meisjesteam voor netbal. Ze zijn vannacht om drie uur weggegaan om te kunnen spelen, maar ja, het is inmiddels wel negen uur. Oké, dan spelen er toch gewoon maar twee teams, de watervallen zijn tenslotte ook mooi!

Bovendien willen we hier op het veld ook wel even koken voor we terug gaan, is het oordeel van de Binga-headmaster. Terwijl hij ons dit mededeelt zwaait hij imposant met een koeienstaart, die hij als een echte witch doctor in zijn handen klemt. Maar laten we dan wel nu meteen, om negen uur dus, beginnen.

Om vervolgens weg te lopen en het firewood van de bus te laten halen. Daarna gaan we nog minstens drie keer "nu meteen" beginnen en al om kwart voor tien begint de eerste partij. (Noot: Waarom wordt en niet bij verteld op welke fabeltastische manier wij weer verliezen?) Dat is natuurlijk ook meteen de laatste, no problem, we moeten nog eten, de watervallen zijn toch ook mooi, we moeten vandaag weer terug en voetballen kun je nog zo vaak in je leven.

Op een dag zit de wc verstopt en na een flink aantal keer zelf de boel opengemaakt te hebben besluit Dyness toch maar de mensen van de Council te laten komen. Ze komen zaterdagochtend met drie man in grote rubber laarzen opdraven om de boel te ontstoppen en binnen vijf minuten hebben ze het karwei geklaard nadat Dyness Z\$2,50 heeft vooruitbetaald. Het vaste tarief voor dit soort klussen. Uit mijn ooghoeken zie ik dat en buiten ook nog twee man staan te wachten, men neemt geen enkel risico.

Ook wel aardig is de keer dat wij samen met Arie proberen de lamp in de kinderkamer te maken. De draadjes zitten los en de fitting is niet echt je dat. Andere draadjes en een nieuwe fitting. Tijdens dit werkje komen kennelijk de draadjes tegen elkaar en de lamp brandt weer. Voor ons geen reden om het werk te stoppen. "AFBLIJVEN", zegt Arie heel beslist. "Hij doet het nou toch weer." En hoofdschuddebuikend lachend: "dat moet je een Afrikaan eens proberen uit te leggen, iets preventief repareren".

(Noot: dat is een contradictio in terminis: Je kan iets niet preventief repareren. Je repareert iets alleen als het kapot is. Waarschijnlijk bedoel ik 'preventief onderhoud'. Hetgeen inderdaad een onzinnige tijdsverspilling is, Wie garandeert nu met 100% zekerheid dat iets kapot gaat als je het niet onderhoudt. En als het wel stuk gaat, nou dan repareer je het toch, dat is vroeg genoeg. En dan heb je tenminste eer van je werk. Ik hou van de Afrikaanse logica.) (Nog een noot: Hoofdschuddebuikend?)

Als wij tegen de avond voetballen met Kevin en Patricia en hun vriendjes en vriendinnetjes - een vast ritueel - - sta je er echt van te kijken hoe verschrikkelijk groot hun spelvreugde is. Kinderen hebben hier nauwelijks speelgoed, dus wat er is delen ze met z'n allen. Dat gaat van zelfgemaakte autootjes (van ijzerdraad) tot de zandzakjes waar ze mee voetballen. In Africa we share anything. Kevin's nieuwe bal is na een week al bijna versleten. We spelen op een stukje straat (dust) naast het huis. Op zo'n vijftientwintig meter spelen we inmiddels dertien tegen dertien of dertien tegen zeventien, want onder het voetballen komen er nog steeds kinderen bij die strikt willekeurig één of andere kant op spelen. En als je de bal hebt roepen ze alle dertig tegelijk "Endréné, Endnéhé!!"

Hun namen zijn een beetje lastig, Dzinghai, Limighani, Simisizu, Nomhje, Sikulekhine, Nyalayi, Nkosijamandla enzovoort. Alleen onze absolute favoriet, Angie, een prachtig meisje van vijf, en een paar jongetjes hebben Engelse namen, zoals Derrick en Ronnie.

En lenig, lenig! Als er iets is wat je hen niet meer heeft te leren is het bewegen. Gymnastiekleraar zijn of Pelleboer in Zimbabwe (altijd 30°), dat moeten de gemakkelijkste banen op de wereld zijn.

Moeilijker lijkt het ons waan Arie werkt, op z'n school met dertien lokalen en dertienhonderd leerlingen, met geen electricity, met vier wc's, met geen papier, met tien tweezitsschoolbanken en vijftig kinderen in je lokaal, met veel te weinig leraren, met geen zittenblijven omdat de regering dat niet kan betalen, zodat in de vierde klas kinderen zitten die al in de tweede zijn afgehaakt, met geen herexamens, met geen

Vul maar in, aan alles is een tekort! Erfenisje van vijftien jaar vrijheidsstrijd, waarna het aantal (zwarte) kinderen dat schoolgaat is gestegen van tweehonderd vijftig duizend naar twee en een half miljoen.

Hebben jullie dat ook wel eens? Dat je je opeens afvraagt waarom de wereld in elkaar zit zoals-ie in mekaar zit. Als dat zo is moet je beslist eens naar Afrika gaan. Dan zul je namelijk merken dat je heel veel dingen kan leren, maar dat je sommige dingen nooit zult begrijpen.

In het rijke westen leven we allemaal in welstand en zijn we vaak zo individualistisch als de pest. Over het humeur dat sommige mensen daar bij hebben zwijgen wij maar liever.

In Zimbabwe zijn de mensen materieel arm, ploegen ze het land met hulp van ezels en van ossen, is er nauwelijks geld voor gezondheidszorg en onderwijs, is er toevallig een regering die best wil en werken de mensen net zo hard als wij, dit ondanks de African time-table. Toch delen ze alles wat ze hebben met elkaar en met toevallige voorbijgangers zoals wij en is iedereen verfrissend blijmoedig en opgewekt.

Hebben jullie dat ook wel eens? Dat je je opeens afvraagt waarom de wereld in elkaar zit zoals-ie in mekaar zit. Als dat zo is moet je beslist eens naar Afrika gaan. Dan zul je namelijk merken dat je heel veel dingen kan leren, maar dat je sommige dingen nooit zult begrijpen.

Deze zinnen komen ons trouwens lichtelijk bekend voor. (Maakt niet uit, pepernoot)

De enige sluitende verklaring die wij hebben kunnen vinden is dat je kennelijk aan de ene kant van de wereld rijk geboren wordt en aan de andere kant arm. Maar aan welke kant ben je wat ?

□□□□

Tot zover onze correspondent uit House no. 1 336, Chinotimba Township. Het is geen roman, maar wel de realiteit. Waar gebeurd. Van al die mogelijke miljoenen prachtige werelden leven wij in deze. Waar alles nu eenmaal niet eerlijk verdeeld is. En je hoeft echt geen bibliotheek gelezen te hebben, en je hoeft heus niet intelligent te zijn om te begrijpen dat je daar iets aan kunt doen. Zelfs Lubbers moet daartoe in staat geacht worden.

Dat is de paradox van het leven, Je denkt er niet zoveel over na. En als je er even over nadenkt, besef je meestal dat je het eigenlijk anders zou moeten leven. Doe je best.

- van Kooten / Zeegers -

De paradox van Afrika - 3

Salibonani,

Het is hartje zomer en het is eindelijk vakantie. Wat wil je nog meer? Nou, een tom-poes zou niet gek zijn.

Wij gaan s ochtends vroeg al op pad naar het echte Afrika. Zambia dus, waar ze de blanke boeren er wel direct uitgesodemierd hebben na de onafhankelijkheid. Waar ze geen witte bungalowwijken hebben en waar ze niet achterover vallen als ze een kop koffie naast een glas melk zien staan. Lenie en André stappen zwetend voorop, daarachter schommelen Dyness - de koffie - en ik - de melk - . Dyness is net in haar laatste maand aangeland. Zo'n voettochtje van zeven kilometer is wel goed voor zo'n baby'tje. Wordt ie sterk van, zegt ze.

Halverwege komen we hem weer tegen. Het stokoude mannetje lijkt zo breekbaar. Licht voorovergebogen schuifelt hij uiterst langzaam voort. Altijd gaat hij hetzelfde gekleed. Zijn buschauffeurspet heeft dezelfde lichtbruine kleur als zijn verschoten en gerafelde jasje. Daaronder heeft hij een overhemd aan zonder knopen. De manchetten hangen onder de mouwen van het jasje uit. In beide handen heeft hij een stok. Die in zijn linkerhand is iets langer, zodat de plastic zak die hij om zijn pols gebonden heeft de grond net niet raakt. En in die zak zit zijn hele bezit. Hij beweegt voetje voor voetje, met trillende handen. Zijn stokken kloppen op de stoffige aarde. Alsof hij zeggen wil: Laat me er nou in. Waarom moet ik dag in dag uit over deze aarde schuifelen.

Als ik hem passeer, knik ik hem beleefd, bijna onmerkbaar, gedag. En hij knikt mij, bijna onmerkbaar, beleefd terug. Want misschien heeft hij dan geen gezin, geen huis en geen doel meer in dit leven, hij heeft nog wel zijn waardigheid.

Een uurtje later vallen de watervallen opeens van rechts naar links. Terwijl wij gewend zijn aan van links naar rechts. Hier aan de Zambiaanse kant zijn ze kleiner, maar nog mooier. Hoe dat kan, snap ik zelf eigenlijk ook niet goed. En toch is het zo. Er hangt ook zon soort survival-bruggetje voor wie geen hoogtevrees heeft. Dan loop je zo onder de douche door de regenboog, met honderd meter onder je de kolkende watermassa en naast je de nevel van een vallend watergordijn. Net de Beekse Bergen, maar dan anders. Zo'n tien jaar geleden heb ik op ditzelfde bruggetje voor het eerst mijn duizelingwekkende evenwichtsstoornissen opgelopen. Ik blijf achter.

Even later lopen we over het zanderige wandelpad, dat met internationale allure op en neer slingert langs en soms ook over de spoorbaan. We zijn op weg naar het lokale busstation, een open plek tussen de bush. Net voor het station, komen we bij het grenswissel kantoor. De officieuze versie. Dat zijn twee gezellig dikke dames die in hun fleurige omslagdoeken met hun enorme achterste op de grond zitten. De zwarte markt heet dat ook wel. Hun bescheiden stapeltjes bankbiljetten steken in imposante BH's. En hun overige afmetingen zijn ook niet mis. Vandaar dat er hier zoveel potholes in de weg zitten. Zouden ze ooit nog overeind kunnen komen, vraag ik mij verwonderd af. Sinds de vrouwen emancipatie behoor je dat echter volslank te noemen. Noodgedwongen zullen ook wij van hun diensten gebruik moeten maken, want de bank wisselt alleen door de week, en zeker geen ZimDollars. Iemand anders is ons net voor. Daarna zijn de Zambiaanse Kwachas op. Hetgeen direct een onovertrefbare beschrijving geeft van de Zambiaanse economie in het algemeen.

Op de open plaats staat gelukkig al een minibus te wachten. De S 99, staat er een beetje bibberig opgeschilderd. Dat zou misschien de indruk kunnen wekken dat er nog minstens 98 van die bussen zouden zijn. Verkeerde indruk. Wij bevinden ons hier voor een onvervalst uniek exemplaar. Zimbabweaanse bussen houden meestal aan de buitenkant nog enigszins de schijn op ooit een respectabel uiterlijk gehad te hebben. Deze pretentie is een Zambiaanse bus geheel vreemd. De deur ontbreekt, evenals een aantal ramen, een gedeelte van de vloer en de startmotor. Dat laatste geldt voor elke bus op het stationnetje. Zodat men altijd parkeert op het heuveltje in het midden. Dan kan je je bus er zo van af laten glijden. Die van ons is nog niet startklaar, want de chauffeur ligt eronder. IJzerdraad doet wonderen voor zijn in verregaande staat van ontbinding verkerende transportmiddel. De zijpanelen hangen er een beetje gedeukt en verbogen bij en door de aan alle kanten afbladderende groene verf zie je de witte grondverf. Of andersom, dat kan ook. Het zal de chauffeur worst wezen. En mij ook. Vandaag ben ik weer even op en top Zambiaan. No problem. De zon schijnt.

Het bordje met bestemming boven de voorruit is half naar beneden gezakt. Maakt niet uit. Elke minibus gaat hier naar Livingstone, Zo'n vijftien kilometer verderop. Het is nu proppen geblazen. Mensen op de banken, of wat daarvoor door moet gaan, tassen, koffers en pluimvee in het middenpad, totdat er niks meer bij kan. Vol, maar niet slank. Schokkend komen wij tenslotte in beweging. Vanaf de achterbank komt een geluid dat nauwelijks in decibellen uit te drukken is. Past meer op de schaal van Richter, zou ik zo denken. Ook Zambia heeft blijkbaar zijn opgeschoten jeugd, compleet met gettoblaster.

Midden in de stad ligt het eindpunt. Een overbevolkte open plaats zonder startheuvel. Dat hoeft ook niet. Het hele pleintje loopt naar één kant af.

Wij storten ons nu in het Afrikaanse leven. Het lokale VVV-kantoor slaan we maar over. Bij mijn vorige bezoek trad ik vol goede moed het schamele gebouwtje binnen. Het was oogverblindend leeg. Een lieftallige jongedame veerde op, blij dat ze eindelijk een klant te woord ken staan. De weg kon ze ons niet wijzen, want ze was ook pas nieuw. Of ze dan een plattegrondje had van de stad? Natuurlijk, en ze scheurde met een resoluut gebaar een vergeeld kaartje van de muur af dat daar met heel veel plakband op bevestigd was. Dat kaartje, inclusief de randen plakband, bewaar ik nog steeds zorgvuldig.

Eerst bezoeken wij het museum. Niet dat ik een fan ben van oude spullen, maar we kunnen er wel mooi wisselen. En dan door de volle straten met lege winkels naar de markt. Waar ze voornamelijk "chitenges" verkopen. Van die fleurige omslagdoeken, die je om je middel slaat of waar je je kind in parkeert: Voorover buigen, baby op je rug, chitenge erover heen, knoop aan de voorkant en hupsaké: de Afrikaanse kinderwagen is klaar. En in die knoop bewaar je dan je kleingeld. Multifunctioneel heet dat in Nederland, geloof ik, tegenwoordig. Hier heet dat "handig".

Kun je trouwens gelijk zien of je met een Zimbabweaanse of Zambiaanse schone te doen hebt. Zambia knoopt kruislings, één flap over de schouder; Zimbabwe knoopt gewoon voorlangs, allebei de flappen onder de oksels, Symmetrisch, dat wel, maar niet zo veilig natuurlijk wanneer de kinderwagen gaat schuiven. Veel Zimbabweaanse moeders knopen daar dan nog een grote handdoek overheen. Een gewoonte die men in Zambia bestempelt als een infantiele verspilling van badtextiel.

Als ik vroeger uit verveling helemaal niet meer wist wat ik moest doen, dan keek ik wel eens naar die twee plaatjes in de krant die bijna gelijk waren. Zoek de zeven verschillen, Nou, ze zijn er genoeg. Net voor de grens vliegen de ezels je nog aan alle kanten om de oren. In Zambia weten ze geeneens hoe zo'n dier eruit ziet. Zimbabweanen houden van geiten en vooral van geitenvlees, hier zijn ze nergens te bekennen. Zambianen koken alles op hun "charcoalburner", en aan de andere kant zweren ze bij "firewood. In Zimbabwe is men gek op chimolia", in Zambia houdt men het op 'rape. Het gaat hier tussen twee haakjes om twee koolsoorten en niet om seksuele uitpattingen zoals sommige van jullie ongetwijfeld dachten toen ze geheel zelfstandig hun kennis van het Engels in de strijd wierpen.

Edoch, dit zijn allemaal verschillen in de trant van een wolkje meer of minder op het tweede plaatje. Wat de symmetrie geheel doorbreekt is de vernis. Wat bedoelt U, hoor ik de verbaasde toeschouwers al denken. In bijna elk Afrikaans land heeft het kolonialisme een dun laagje vernis achtergelaten. Dat meestal als westerse sneeuw voor de zuidelijke zen verdwijnt als het er echt om gaat spannen. En in Zambia is dat laagje er nu ondertussen wel afgesleten. Zo Afrikaans als het maar kan. Hoe anders is de koek in Zimbabwe. Daar koekt het maar aan. Bij ons in de township en op het platteland valt dat natuurlijk wel mee.

Maar je kan het kleinste stadje niet binnentreden of je loopt ze tegen het lijf. Rondborstige boeren met stupide kniekousen onder verkeerde korte broeken en drankneuzen onder borstelige wenkbrauwen. Om het beleefd uit te drukken: witte hufters. En het ergste is dat de rijke Zimbabweanen gewoon meehuppelen in deze wanstaltige vertoning van al het stompzinnige dat de westerse beschaving te bieden heeft: Ze wonen in grote huizen, vreten zich vol, gieten zich nog voller, beuken elkaar op de rug en ze zijn zo trots dat ze het zo goed hebben. Juist ja, zo'n beetje wat de meeste van jullie in Nederland ook doen. Alleen pakt het hier nog wat erger uit, omdat de medebewoners dakloos zijn en nauwelijks hun eten bij elkaar kunnen schrapen.

En het trieste is dat sommige vrijwilligers zich ook zo gaan gedragen. Volgens mij zijn er twee soorten. Je hebt van die mensen die heel Europa al op hun vakantielijst gehad hebben, van de Schotse Laaglanden tot aan de naaktstranden van Polen. En nu plakken ze de ene luxueuze vakantie bijna aan de andere vast in het exotische Afrika van de Hilton-hotels. Tussendoor zijn ze dan af en toe een paar dagen in hun eigen bungalow met zwembad en tennisbaan voor het werk. Iets met seminars en consultancy. Wat dat dan precies inhoudt, kunnen ze meestal in vier en half uur niet aan je uit leggen. Hetgeen dan weer een wezenlijk bestanddeel van 'het werk schijnt te zijn, dat uitleggen. Ontwikkelingswerk - nieuwe stijl, heet dat. Heel professioneel, heet dat. Stijlloze kuttenkoppen, noem ik dat. Buro-frikken, buitencategorie.

En dan heb je de soort die door dik en dun zich in de bush uit de naad werkt. Niet gestoord door nietszeggende rapporten dat het niets uit zou maken. Dat er nog evenveel kinderen doodgaan van de honger, dat er nog evenveel analfabeten, werklozen en aids-patiënten zijn. Zo'n rapport is zo ontzettend makkelijk geschreven vanuit het koude kikkerland. Kom dan zelf eens potverdomme laten zien hoe het moet! Tot die tijd proberen ze het in ieder geval, geplaagd door bilharzia-aanvallen en andere tropische verrassingen.

En of het lukt, kan je pas achteraf zeggen. Voor jezelf weet je dan dat je tenminste geprobeerd hebt er iets aan te doen.

Het zal U wel duidelijk zijn in welke categorie ik val.

Juist, in geen van beide. Ik ben op en top Zambiaan. No problem. Mijn gedachten over deze wereld zijn heel simpel. Ik heb het niet zo op UFO's en science fiction, dus volgens mij is er maar één wereld en daar moeten we het dan mee doen. En als er dan op die ene wereld mensen zijn die er beroerd aan toe zijn, dan ligt het toch voor de hand dat je die helpt.

Je helpt je eigen kinderen toch ook. Waarom zou je die van een ander niet helpen? Dus iedereen die daar even over nadenkt die reist af. Ja, kijk, dat jullie dat dan niet doen, dat is mijn zaak niet, dat moet je dan zelf maar eens uitzoeken.

Maar als je afreist dan blijft dat schuldgevoel soms nog knagen. Dat je wel helpt, maar dat je toch eigenlijk bij de rijke kant “hoort”. De oplossing daarvoor is ook weer betrekkelijk eenvoudig: Overstappen. Een transfer, noemen wij dat in de voetbalwereld. Naar de goede kant. Daarom ben ik op en top Zambiaan. En denk ik ook in termen van “wij” en “ons”. Ik moet geld los zien te peuteren voor “mijn” dorp. Voor honderden van “mijn” kinderen. En al zou ik daar bijvoorbeeld een bank voor moeten beroven, dan doe ik dat gewoon. Wat is nou belangrijker: Een kinderleven of een paar papiertjes met nummers erop? En de schuldgevoelens zijn dan voor de andere kant. Voor jullie dus, ja. Tenzij je ook van die simpele gedachten over de wereld hebt en komt helpen.

De chitenges hangen in alle kleuren en patronen op hun touwtjes. De één nog mooier dan de ander. Lenie en Dyness kunnen maar geen keuze maken. Zoals we allemaal wel weten is dat een eigenschap van het vrouwelijke DNA. Dat geeft André en ik de tijd om wat gesprekken met mijn mede-Zambianen aan te knopen. En die hebben en allemaal nog steeds plezier in. Dat is toch wel heel verwonderlijk. De paradox van Zambia: Het ging nog nooit zo slecht met Zambia en het ging nog nooit zo goed met de Zambianen. Onverbeterlijk zijn ze. Niet klein te krijgen. Ondanks alles houden ze gewoon de moed er in. Driekwart van de tv-zendtijd is gewijd aan Funeral Anouncements. Ze kunnen beter laten zien wie er nog leven; dan zijn ze sneller klaar. Van een maandsalaris kan je net vijf broden kopen. In de winkels is niks te krijgen.

De Kwacha is gedevalueerd van drie gulden naar een cent, de regering doet niks, de oppositie lult ook maar wat uit zijn nek, en is weer cholera en toch blijven ze lachen. En toch blijven we lachen. Misschien zit dat ook wel in ons DNA.

De keuze is gemaakt. Op weg nu naar Maramba Market. Die is nog veel groter, want daar verkopen ze alles. Wij nemen een alternatief, doch niet geheel risicoloos vervoersmiddel: Een Zambiaanse taxi. Eerst denk ik nog dat we over honderd zeer regelmatig aangelegde verkeersdrempels rijden. Na enige tijd moet ik concluderen dat de achteras van onze fabuleuze taxi niet helemaal recht meer is. Zoiets als een slag in het wiel. Maar de chauffeur is een echte Zambiaan: vriendelijk.

De Maramba Market is onvergetelijk. Bergen gedroogde kapentavisjes met plastic emmers daarbovenop. Tomaten in piramidevorm. Cassave op de grond. Allerlei soorten Afrikaanse groenten, vooral “rape” natuurlijk. Oude flessen met een trechttertje, zodat en nieuwe cooking-oil in kan. Stapeltjes met “muti, geneeskrachtige kruiden. Maïsmeeel, gedroogde bonen en gedroogde vissen. De vliegen zijn gratis. Kortom alles wat een mens kan bedenken is hier te koop. Als het maar Afrikaans is. En daartussendoor zoemt het van de kleurrijke bedrijvigheid. De vrouwen in hun chitenges en hun goddelijke kroost op de rug. De mannen in alles wat ze maar te pakken kunnen krijgen. Een ijsmuts, compleet met fraaie pompoen is beslist geen uitzondering.

En de vriendelijkheid waarmee wij worden bejegend doet ons vermoeden dat Livingstone de laatste witte is geweest die ze hier in de buurt gezien hebben. Dat zou wel kunnen kloppen, want en is geen enkele toerist die dit grandioze spektakel een blik waardig gunt. Moeten ze zelf weten. Wij genieten in ieder geval. Midden op de markt is op miraculeuze wijze een kleine witte vrachtauto gearriveerd. Volgeladen met meelzakken die precies even wit zijn. De manier waarop die wagen uitgeladen wordt doet mij denken aan Piet Keizer. Zoals hij een bal in één vloeiende beweging kon doodmaken, om bijna op hetzelfde moment al weer een schijnbeweging in te zetten. De man bovenop gooit de 25-kilo-zakken in een regelmatig tempo naar beneden. Daan staan onze helden klaar. Op het moment dat zo'n zak hun hoofd dreigt te raken, zakken ze bijna onmerkbaar iets door de knieën, het hoofd maakt een subtiele onbeschrijfbaar beweging, en zie: de zak ligt doodstil bovenop het hoofd. De meeste doen dat met losse handen. En daarna dan die schijnbeweging. Er wordt een minimale draai gemaakt en op het moment dat ik denk dat zo iemand wegloupt, volgt weer diezelfde beweging en blijkt de tweede zak op de eerste terecht gekomen te zijn.

Dat doe ik ze niet na. En nu ik er over nadenk: Piet Keizer toch eigenlijk ook niet, die had een hekel aan kopballen.

Het stuifmeel plakt aan hun bezwete gezichten, en hun blauwe overalls worden heel langzaam steeds witten. Zoiets vergeet ik niet. Daarom kan ik ook vrij bedroefd worden van mensen die op verjaardagen en andere treurige bijeenkomsten zo nodig willen beweren dat Afrikanen lui zijn. En hoe komen ze dan aan deze opperste vorm van levenswijsheid? Hoelang zijn ze dan zelf in Afrika geweest? Nou, één keer in Sicilië en dan kan je Tunesië bijna zien liggen aan de ovenkant. Dat dacht ik al, ga alsjeblieft je tanden poetsen, denk ik dan maar.

Een eindje verderop is een aparte afdeling voor verse vis. Op weg ernaartoe passeren we het pluimvee. Die werden verkocht door snotapen van een jaar of zes. De baas, een snotaap van zeven, ligt op zijn gemak in een kruitwagen. IJverige visvrouwen schrobben de vissen schoon in een teiltje met water. Of iets dat daar nog vage herinneringen aan oproept. Een substantie waar de ICI trots op zou zijn. Gelukkig hou ik niet van vis. Behalve van kapenta. Eénhapsvisjes zijn dat, die gaan in één keer naar binnen, met kop en al.

Op de terugweg naar het aflopende pleintje helpen wij mee aan een nieuw wereldrecord. In plaats van de taxi nemen wij plaats achterin een Ford Transit Mini busje. Maar niet alleen wij hebben dat snode plan. Een stuk of twintig andere forenzen hebben dezelfde ingeving gekregen. Gezellig druk. Dyness houdt haar acht maanden dikke buikje zo goed en zo kwaad als het gaat buiten het strijdgewoel. De chauffeur heeft vroeger zijn meetkundelessen niet helemaal goed gevolgd, want zijn verbinding van twee punten is geenszins een rechte lijn. Wij gaan langs een forse omweg, door een Afrikaanse township. Die geheel zelfstandig door de lokale bevolking opgetrokken is uit klei en golfplaten. En hoe vaak je het ook ziet, je moet toch altijd weer flink met je ogen knippen, om het water in je oogkassen te houden. Een Shanty Town, heet dat. En daar krioelen dan de koters met hun opgezwollen buikjes doorheen. De vrouwen zijn waarschijnlijk bezig om het witte stuifmeel uit blauwe overalls te wassen.

In de stad staat zowaar de S 99 klaar om te vertrekken. temidden van een hele vloot andere bussen. Maar je hecht je toch gauw aan zo'n transportmiddel. Wij nemen plaats en rollen naar beneden. Deze keer zit ik iets verder naar achteren. En nog steeds is er diezelfde muur van geluid. Bij scherpe bochten komt er een aftandse houten luidspreker onder de halfvergane achtenbank tevoorschijn. Er was helemaal geen gettoblaster.

Deze service wordt ons blijkbaar aangeboden door de trotse bezitter van de S 99 die zo zijn eigen muziekinstallatie aangelegd heeft. Daarom is deze bus ook zo populair, schreeuwt iemand naast mij in mijn oor. Ik knik maar wat, terwijl ik overweeg om de met plakband bij elkaar gehouden draadjes van de luidspreker te molesteren. Maar ach; de zon schijnt, we zijn er bijna, en mijn oren zijn wel wat gewend na al die concerten van Fela Kuti.

We passeren nu de plaats waar Joshua Nkomo, vrijheidstrijder van beroep, in 80 zijn Russische raketten afgeschoten heeft. De witte bewoners van Vic Falls waren toen naar 'Elephant Hills' gevlucht.

Dat was een absurd luxueus hotel op een heuvel bij de oevers van de Zambezi. En vanuit Zambia, aan de overkant van de rivier, schoot Joshua dat toen aan flarden. Diep in zijn hart moet het hem toch wel pijn doen dat ze nu op diezelfde plaats weer een nieuwe "Elephant Hills" hebben gebouwd. Nog veel groter, sjieker en witter dan de vorige. Alwaar de laagste levensvorm ter wereld, de Amerikaanse en duitse toerist van middelbare leeftijd, komt schreeuwen tegen de obers. En het geld, dat deze blaffende lieden op die manier spenderen, gaat naar de eigenaars van het hotelconsortium. Waar, naar men zegt, ook aardig wat ministers inzitten. Kunnen ze er een negende Mercedes bijkopen, terwijl je er toch echt maar in één tegelijk kan rijden. En ondertussen staan de ezelskarretjes van de boeren stil aan de kant van de weg, omdat de ezels van de honger sterven. Ben je minister, heb je een hoop geld, maar verdomd weinig waardigheid. Misschien wordt het onderhand weer tijd voor de raketten.

Als we net over de helft zijn, mindert de bus vaart en begint ietwat te schokken. Ojé, denk ik, weer zo'n fameuze 'breakdown'. Gelukkig heb ik dat verkeerd ingeschat. Wij zijn hier getuigen van een vliegende wissel. Uit een dorpje aan de rand van de weg is een tweede chauffeur opgedoken, die nu op volle snelheid met de bus mee holt. De bus kan niet stoppen, want dan slaat de motor af en het is hier zo vlak als wat. Al rijdende gaat de deur open, de tweede klimt er in, en de eerste eruit. Je moet het gezien hebben om te geloven. Ik heb het gezien, en geloof het nauwelijks.

Dit keert hoeven we de brug tussen Zambia en Zimbabwe niet over te lopen. We zitten achter in de laadbak van een Pick-up. Deze fraaie brug is zo smal dat er maar één auto tegelijk over kan. Daarom staat er ook een bordje met de boodschap "NO STOPPING". Dat zou anders een mooie boel worden.

Sta jij daar met je autootje een half uur te genieten van het pittoreske panorama, terwijl er zich aan de andere kant van de brug een heuse file vormt. Ludiek is dat de meeste voetgangers denken dat het bordje ook voor hen geldt. Iedereen stapt stevig door. De vrouwen met al hun imposante bagage boven op het hoofd balancerend, de mannen glimlachend. Die dragen niks.

Op weg naar onze township komen we langs de winkels. Ik zie hoe de kinderen melkzakjes uit de vuilnisbakken opdiepen en die uitlikken. Ze lopen wat verdwaasd rond op hun blote voetjes, gehuld in lompen. En dan opeens is daar dan toch ween even die schaamte. Deze kinderen weten geeneens wat een tom-poes is. En wat heeft de toekomst ze te bieden? Misschien niet meer dan twee stokken en een plastic zak waarin al hun bezittingen passen. Over een tijdje komen ze bij ons op school.

Dan kan ik ze tenminste vertellen dat ze zich later niet af hoeven te laten blaffen door Amerikaanse en Duitse toeristen. Ook al geven die in vijf minuten meer uit dan zij in hun hele leven zullen verdienen. Want geld heeft niets met waardigheid te maken. Het heeft zelfs niets met het leven te maken. Het gaat erom wat je doet. Daarvoor ben ik hier, en daarvoor zijn het mijn kinderen.

Maar ook die van jou. Want er is maar één wereld. Denk maar eens aan onze Afrikaanse ventjes als je de volgende keer je glas melk tot op de bodem leeg drinkt.

- van Kooten -

De paradox van Afrika - 4

Salibonani,

Dyness moet nu echt naar Nederland om onder strikte medische begeleiding te bevallen. En om ruime onderbroeken en sokken voor mij te kopen. Dat zijn mijn enige twee materiële behoeften in deze wereld. Die krimpen altijd in de was en dat zit dan zo ongemakkelijk.

Iedereen die ik vertel dat ik mijn liefvallige vrouw een tijd moet missen die vraagt mij waarom ik niet met haar meega. Zo, en wie gaat dat dan betalen? Donaties zijn van harte welkom. Eh, nou kijk, zo hadden ze het niet bedoeld.

Gelukkig zijn Ireen Kangwa, Lenie en André in de buurt om het leed enigszins te verzachten. En mijn kinderen. Behalve Mikky, want die hobbelt op de rug van zijn hoogzwangere moeder het vliegtuig in. Die moet wel mee aangezien hij nog regelmatig moet tanken bij zijn moeder. Supermelk, schijnt dat te zijn. Ik kan me het niet meer herinneren.

Verleden week heb ik de twee kiwa's meegenomen naar de bush. Naar een rural primary school en enkele kleine nederzettingen, waar de lokale jeugd - bush babies - ons de werking van een borehole gedemonstreerd heeft. Dat smaakt blijkbaar naar meer, want nu willen ze de wijde wereld in. Nou, dat kan; nergens is de wereld zo breed als in Afrika. Zo kan je uren door de bush rijden en dan kom je opeens op een heuvel. De wereld ligt op dat moment voor je. Het is een wonder dat het Afrikaanse landschap op dat kleine wereldbolletje van ons past. En een kilometer of tachtig verderop zie je ze nota bene nog steeds liggen: De watervallen. Het nevelgordijn stijgt meer dan honderd meter de lucht in. De rook die dondert. In de township kun je "the falls" ook duidelijk horen volgens Lenie en André. Ik hoor niks. Misschien als ze 'm eens een dagje af zouden zetten dat het me dan op zou vallen.

Als voorproefje op onze wereldreis door Zimbabwe, gaan we vandaag even naar Botswana. Dagtrip no. 342. Kevin gaat mee, want die wil de "bushmen" wel eens zien. In de kleinste uitvoering liefst. Ik vertel hem natuurlijk niet dat die veel dieper in Botswana wonen. Ik hou namelijk veel van zijn relativerende opmerkingen onderweg. Patricia vindt het zo zielig voor Kangwa als ze alleen blijft, de schat,

Onderweg naar Kazungulu, de grensplaats, komen we al dat natuurgeweld van Zimbabwe weer tegen. Lenie vraagt mij of ik de vogels aan de rand van de bush kan determineren. Die wil zeker even controleren of haar natuurlessen al effect gehad hebben. Het is wel een heel makkelijke vraag dit keer: Het zijn "grote" vogels.

Een eindje verderop staan een aantal giraffen. Kunnen die beesten niet gewoon in hun wildparken blijven? Dit is potverdorie een openbare weg, zeg. ik heb toch geen entree betaald of zo? Nou dan. Gekke beesten zijn dat trouwens, die giraffen. Heb je wel eens gemerkt dat die vier oren hebben. Twee extra bovenop hun hoofd. Kunnen ze de watervallen ook beter horen.

En het houdt ook nooit op. Als we de 70 kilometer er bijna op hebben zitten, moet ik wachten voor een kudde overstekende olifanten. Die hebben zeker ook nog nooit van een zebepad gehoord. Ze flitsen in een akelig snel tempo voorbij. Een stuk of dertig. En André merkt op dat ze veel sneller lopen dan je denkt. Ja kijk, André, dat ligt er nou maar net aan wat je denkt. Persoonlijk heb ik zelf altijd al gedacht dat olifanten net zo snel konden lopen als ze nu doen. Sneller in ieder geval dan Frank Rijkaard, dat kunnen we vaststellen, als de laatste aan de overkant met wat gekraak weer in de bush verdwijnen. Die bush is hier dicht begroeid, maar dat deert de parmantige jumbootjes nauwelijks. Als de bomen niet opzij gaan is daarmee hun lot bezegeld. Ze lopen er dwars doorheen.

Aan de grens worden we bijna verrast. Alles wat de douane niet mag weten, vertellen we elkaar in het Nederlands. Eén van de beambten spreekt dat vrij vloeiend; hij is een vaste bezoeker van Zuid-Afrika. Maar de charme van zo'n gekleurd zoontje vergoedt veel. Een soort verzekering is dat; alsof ik zeggen wil: Kijk eens hier: Het biologische bewijs dat ik aan jullie kant sta. Het werkt. De man is vertederd. Kevin lijkt net op zo'n klein bushmannetje. Even later staan we derhalve echt aan hun kant.

Van Kazungula is geen spoor te bekennen. We proberen een glimp op te vangen van het andere Kazungula; er is ook een Zambiaanse variant aan de overkant van de Zambezi. Daar ligt een vierlandenpunt. Zambia, Zimbabwe, Botswana en Namibië grenzen daar aan elkaar. Hebben ze dan ook vier grensposten vraag ik mij af. Zover komen we niet. De eerste grenspost ligt al ver voor de Zambezi. Het is niet dat we geen stempeltjes in onze paspoorten willen, maar het duurt allemaal zo lang. Daarom gaan we nu naar ons einddoel: Kassane, dat ligt zo'n zes kilometer verderop in Botswana.

Als we de langs de township rijden, schrik ik me te pletter. Wat een geweldige rotzooi. Bij ons hebben we ook hutjes, maar die worden toch wel netjes gehouden. Er wordt ijverig geveegd en elke vierkante millimeter wordt in Chinotimba benut om er groente te laten groeien. En hier maken ze er een gigantische puinhoop van. Het lijkt wel een slagveld: een combinatie van een vuilnisbelt en een autokerkhof, vermenigvuldigd met beschermingsfactor vijf. Terwijl Botswana rijker schijnt te zijn dan Zimbabwe. Ze hebben een gigantisch arsenaal aan diamanten. Hoe rijker de toplaag des te beroerder is het in de township, de paradox van Botswana.

In het plaatsje zelf gaan we op zoek naar Carla, die werkt hier sinds kort. Ze heeft mij een brief geschreven met een wel heel vage route beschrijving. Aangezien zij echter de enige bleekneus in de omtrek is zal iedereen haar wel kennen, denk ik zo. Niets is minder waar. De eerste man die dit dilemma op gaat lossen vult de auto met een onbeschrijflijke dranklucht, al op het moment dat zijn lippen nog maar net van elkaar gescheiden zijn. Het is duidelijk dat hier geen zinnig woord uit te krijgen is. Hij hangt half in de auto. En hij vraagt om de brief. Maar die is in het Nederlands vertel ik hem. Dat baat niet en hij grist hem bijna uit mijn handen. Hij bestudeert de brief lang en aandachtig keert hij hem eens om. En vraagt dan eindelijk of ik op het papier aan kan wijzen waar Gaborone, de hoofdstad van Botswana ligt. Van daar weet hij het dan wel verder. De goede man denkt dat het een landkaart is.

Zo passeren er nog een aantal snuiters. Er wordt altijd beweerd dat de mensen uit Botswana zo nors zijn. Dat valt best mee. Als je zelf blijft lachen gaat het allemaal een stuk beter. Dat wil niet zeggen dat al hun aanwijzingen ook maar een kleine kern van waarheid bevatten. Ze sturen ons alle kanten op, behalve de goede. Met de integratie verloopt het nog niet zo vlot. Eindelijk dan toch vinden wij op eigen kracht een miniem maar ludiek optrekje waar binnen aan de wand een prentbriefkaart van de Amsterdamse grachtengordel hangt. Raak. Nee, mis, want ze is niet thuis.

In plaats daarvan drinken wij een cola aan de oever van de Zambezi. Die hier geen Zambezi blijkt te heten. Dit is een zijtak. Aan de overkant ligt de Caprivi-strip van Namibië. Daar doen vreemde verhalen over de ronde. Be geografische ligging van de strip is vrij uniek met potlood en liniaal door de voormalige kolonies bepaalt. Pakt U de kleine Bos-atlas er even bij. Kijk dan gelijk voorin of mijn naam daar niet staat, ik ben de mijne kwijt. Er wordt verteld dat bij de verdeling van Afrika de Duitsers, die immers vroeger in Namibië vertoefden, die strip persé erbij wilden hebben omdat ze dan toegang hadden tot een vaarweg naar de Indische Oceaan.

Lijkt me leuk om zo'n Duits schip te zien dat na een kilometer of tachtig probeert de Victoria Watervallen ongeschonden door te komen, Er zijn tussen twee haakjes wel eens mensen die mij vragen waarom ik Duitsland altijd zonder hoofdletter schrijf. Dat hoef ik U na 1974 niet meer uit te leggen, dacht ik.

Een ander en iets betrouwbaarder "strip"-verhaal is dat de Zuid-Afrikanen, die immers Namibië geannexeerd hadden, het een geschenk uit de hemel vonden. Dat gaf ze namelijk de gelegenheid om van daaruit direct Zambia binnen te vallen voor vergeldingsacties.

Nu ziet het er vanaf de overkant gezien heel wat vredelievender uit. Het is vlak en verbazingwekkend groen, een soort moerasdelta. Volgens mij liggen er honderden rotsblokken. "Buffels", zegt Kevin routineus. En hij heeft gelijk, zoals zo vaak.

Daarna gaan we naar de ingang van het park. Chobe National Park, zo heet het, is veel te duur voor ons bescheiden Afrikaanse budget. Het is meer bedoeld voor diezelfde Amerikaanse en Duitse toeristen die wij al eerder tegengekomen zijn. Vijftig Pula per persoon. Alsof je een emmer leeg gooit. Ongeveer vijftig keer zo duur als bij ons. De weg naar de parkingang ziet er rustiek uit en slingert zich zo'n drie kilometer over een zandpad langs de rivier en de Caprivistrip. We besluiten even naar de ingang te rijden en terug. En zie hoe deze kleine extra inspanning wordt beloond, Na een tijdje zien we aan de overkant in de delta een grote kudde staan. Zelfs ik zie dat het hier om olifanten handelt. Zulke rotsblokken moeten nog uitgevonden worden. Het is een prachtig gezicht. Al die enorme beesten op die kale vlakte met als achtergrond witte vogels tegen een blauwe heldere lucht. Alweer "grote" vogels. En ook een veilig idee dat ze aan de overkant staan. Een week geleden is er in Vicky Falls nog een auto vernietigd doordat er een olifant op ging zitten. De eigenaar was net op de terugweg van het inwijdingsfeestje voor zijn splinternieuwe vervoermiddel. Hij had nog geluk dat hij het er zelf levend vanaf bracht. Olifanten houden niet van een dranklucht.

Zoals een echte natuurvorser betaamt, vindt André het uitzicht nog niet frappant genoeg. Hoewel er aan de zijkanten van het panorama een nijlpaard haar zoontje staat te wassen. Kan het mooier? Blijkbaar wel. Hij stapt uit en daalt af naar de oever van de hier inderdaad smalle rivier, zodat je de beestjes van dichtbij kunt bewonderen. Niet dat ik een natuurvorser ben, verre van dat zelfs. Qua heldhaftigheid kan ik dat echter niet op me laten zitten. Ik ben geen held, maar als je 24 uur per dag net doet alsof dan is het verschil niet zo groot. Lenie en Kevin blijven wat dichterbij de Suzuki.

Na deze reclamespot voor het behoud van de natuurmonumenten tuffen wij weer zelfverzekerd verder. Na een meter of 150 komen we bij de volgende surprise. Zo'n drie meter van ons vandaan ligt daar tussen de bosjes op zijn gemak een exemplaar der katachtigen. Honderd procent leeuw, er is geen twijfel mogelijk. Ik vraag nog aan André of hij hier ook wil uitstappen om een beter uitzicht te krijgen? Niet zo'n heel veilig idee.

Eerlijkheidshalve moet ik er wel bij zeggen dat ik elke keer dat ik het verhaal vertel de afstand tussen ons uitstapje en de leeuw met tien meter verminder. Dit is ongeveer de twintigste keer dat het uit mijn strot rolt, dus u kunt zelf het realistische beeld construeren. Maar toch. Aan de andere kant kunt U ook deze anekdote een keer of vijftien doorvertellen, zodat wij in dat geval naast de leeuw uitstappen, en over hem heen springen om naar de olifanten aan de overkant te kijken.

Als je zo'n leeuw in al zijn glorie ziet, besef je gelijk waarom katten zulke uiterst zielige surrogaat kindertjes zijn in Nederland. Deze leeuw kijkt ons aan met ogen waarin je gemakkelijk zijn gedachten af kan lezen:

Ik lig hier, ik ga hier niet weg en ik zou vooral niet uitstappen om mij proberen te aaien want dan haal je de tweede ronde echt niet. Dat is even anders als iemand die je bij je nekvel de keuken uitsodemietert, omdat je je suferd in de elektrische blikopener wil steken.

Minder zelfverzekerd rijden wij terug over een andere route. Carla is nu zowaar thuis en vertelt over haar frustraties. Op de terugweg naar Chinotimba zit de Kazangula Road ten tweede male verstopt met wild. Apen, buffels, noem maar op. Als we over de helft zijn zien we een auto wiens bestuurder ergens naar zit te kijken. Dat is een goed teken. En onze persoonlijke "wildspotter", Lenie, ziet het direct: Weer een tweetal leeuwen en met jong dit keer. Dat is geinig zeg, ik kom hier wel eens langs op de racefiets, leuk om te weten dat je fans hebt langs de kant van de weg. Ik vrees dat ik volgende keer wat ongemakkelijk heen en weer zal wippen op het harde zadel bij het passeren van deze romantische plek.

André, Kevin en ik zien helemaal niets door het dichte struikgewas. Daar weet Lenie wel raad op. "Daar naast dat zwarte takje". Mocht U nog getwijfeld hebben aan het geslacht van Lenie ("Leen" is immers ook een jongensnaam en dat André met een man getrouwd zou zijn, schijnt in Nederland tegenwoordig ook te kunnen) dan bent u dus nu wel overtuigd: Zij is een vrouw. De vrouwelijke intuïtie is het resultaat van miljoenen jaren niet-denken. En het is deze goddelijke intuïtie die haar tot deze uitspraak verlost: "Daar naast dat zwarte takje."

André en Kevin zijn mijn getuigen dat ik beslist niet overdrijf als ik zeg dat er zich op dat moment minstens 3 miljard 453 miljoen 782 duizend en 791 zwarte takjes in mijn gezichtsveld bevinden. Ik zeg "minstens" omdat mijn jampotbodemplazen het gezichtsveld ietwat vernauwen. "Daar naast het zwarte takje!" Heel de wereld bestaat hier uit zwarte takjes, tot aan de horizon toe. Ik heb nog nooit zoveel zwarte takjes bij elkaar gezien. Ik wist niet eens dat er zoveel zwarte takjes bestonden. "Daar naast het zwarte takje". Alle dolle mina's nog aan toe. Het heet hier ook wel het "zwarte takjesbos,

Zonder enig schaamtegevoel begint ze driftig te wijzen: Daar naast dat zwarte takje. De grammofoonplaat blijft hier even steken. Dan komt het moment dat wij de leeuw niet zien maar de leeuw ons des te beter. Hij komt met een noodgang op de Suzuki af. Nooit naar welpen wijzen. Welk een gezicht. De tien centimeter raam, die open is, draai ik in een miljoenste seconde dicht. Mijn heldhaftigheid neemt een paar minuten vrijaf. Ik vraag me af of dit Japanse glas het aanstormende geweld zal doorstaan. Kevin kraait het uit van de pret. Lenie en André zijn daarentegen stil. Gelukkig houdt de schijnaanval net voor de auto op. En wandelt de leeuw bedaard naar zijn kruist terug. Het kan niet duidelijker:

Wij zijn hier niet gewent. Afdruipen is het parool. De leeuw is niet voor niets koning van de zwarte takjes.

Thuisgekomen vraagt Kangwa hoe de reis verlopen is. Slaapverwekkend, zegt Kevin, die meer in termen van Indiana Jones denkt.

Een paar dagen later is het tijd voor safari nummer 511: Rond Zimbabwe in tien dagen. Niet lullen, doorwerken. Over elf dagen reizen ze weer af naar het vaderland. De luim kan niet eeuwig duren.

Patricia en Kangwa passen weer op het huis, en het andere viertal zal Zimbabwe onveilig maken. De bagage binden we op het dak met een onverwoestbare riem van Nederlandse kwaliteit. Op weg naar Matopos. Dat is in de buurt, zo'n 500 km verderop. De eerste 450 km hoef je niet op te letten: rechtdoor. Wij vermaken ons zeer wel. De quizvragen zijn in de auto niet van de lucht: "Wie kopte de omhaal van Cruyff uit tegen FC Basel in de touwen?" Of "Hoe luidt het tweede couplet van brandend zand?" En dan ben ik ook niet te beroerd eventjes in te zetten: Brandend zand en een verloren strand en een leven vol geváár. Guanito, soerabaja enzovoort. Ik hou mijn quiz graag levendig.

Onderweg komen wij van die fraaie huttdorpen tegen. De hutten zijn hier rond en niet zoals in Zambia vierkant. En ze passen vrij goed in het landschap, omdat ze met de lokale modder zijn ingesmeerd. De pacemaker van Anton Piek zou hier subiet sneller gaan kloppen. Moet je de sneeuw er zelf even bij denken.

Deze dorpen worden niet zelden geflankeerd door reusachtige Baobab bomen. Ik weet niet of u bekend ben met de Afrikaanse flora. Geeft niks, ik ook niet en ik woon er. Een beetje Baobab heeft toch al gauw een omtrek van een meter of twintig en ziet er uiterst vreemd uit. Er zitten verdacht weinig bladeren aan en de takken groeien wild naar alle kanten en lijken op reusachtige wortels. De mensen in Botswana noemen ze "duivelsbomen". Tijdens de schepping schijnt de duivel nogal kwaad geworden te zijn, en elke keer als de schepper zo'n boom plantte, keerde hij hem stiekem om. Met de wortels naar boven. Een echte kwajongen, die duivel.

In Bulawayo zoeken wij de camping op. In '81 hebben Dyness en ik hier ook gekampeerd. Toen zaten de kogelgaten nog overal in de muur. Die is nu netjes aangesmeerd. Wij zetten onze tweepersoons tent op. Helaas ontbreken de stokken, maar daar hebben wij op gerekend. Een bezemsteel en een zwabber bieden hier uitkomst.

Tijdens deze bezigheid beschiet Kevin ons met zijn pijl en boog. Onder zijn bekende motto: "Let's get dangerous". Op een afstand van anderhalve meter weet hij André eindelijk in de rug te treffen. En die valt neer op zo'n houterige manier dat Theo de Jong en Peter Ressel er zich nog voor zouden schamen. (Voor de op voetbalgebied onderontwikkelde lezers: Ressel en de Jong zijn spelers die hun vier menisci lieten verwijderen, en in plaats daarvan een metalen staaf lieten implanteren, zodat het bovenbeen onverbrekkelijk verbonden was met het onderbeen. Op die manier was elke kniebeweging bij voorbaat uitgesloten, wat men overduidelijk in hun loopstijl waar kon nemen. En hetgeen tegelijkertijd reden genoeg was voor Feyenoord om hen aan te kopen.) Het doet me denken aan de val van Hölzenbein in de WK-finale van '74. Maar goed, hij valt tenminste. Voor hetzelfde geld heb je zo'n opvoedende baviaan aan de haak die gaat staan uitleggen hoe gevaarlijk het wel niet is als zo'n plastic pijltje in iemands oog terecht komt. Terwijl de moderne speelgoedpijlen doppen aan de voorkant hebben ter grote van de zuignap van een ontstopper.

's Avonds gaan André en Lenie in de tent en Kevin en ik in de Suzuki. Al gauw blijkt dat dit wagentje niet op overnachtingen berekend is. Mijn been ligt in zo'n rare houding dat ik al spoedig last van mijn meniscus begin te krijgen. Van slapen komt waarschijnlijk niet veel meer. Gelukkig kan Kevin de slaap ook niet vatten.

Zodoende voeren wij serieuze gesprekken over de zaken die een achtjarige zoal bezighouden. Hoe het nou zou zijn als je dood bent, bijvoorbeeld. Nu heb ik daar niet voor gestudeerd, maar een mening heb ik natuurlijk altijd wel bij de hand. Volgens mij merk je na de dood net zoveel van de wereld als voor je geboorte. Niet zo bijster veel. Dat lijkt me aardig symmetrisch. "Maar waarom dan", vraagt Kevin, "is geboren worden zoveel leuker dan doodgaan?"

De volgende ochtend reizen wij gebroken af naar Matopos. Daar had vroeger koning Lobengula van de Ndebele zijn hoofdkwartier. Het moet het mooiste plekje van de wereld zijn, als je de verhalen moet geloven. Het is er nogal bergachtig en er zijn fraaie rotsformaties, waar gigantische rotsblokken bovenop kleinere balanceren. Volgens mij heeft Mugabe die met een paar hijskranen omhoog laten takelen. Want overal elders ter wereld is het andersom, nietwaar. Kleinere rotsblokken liggen op grotere. Dat maakt het balanceren ook een stuk eenvoudiger.

We bezoeken ook World's View, daar ligt Cecil Rhodes begraven. Bovenop een berg, vanwaar je de hele wereld kunt zien liggen. Het topje lijkt wel op een duin, maar dan van steen. Met daarbovenop weer allerlei zeer fors uitgevallen rotsblokken. Het uitzicht is fraai, maar bevat toch heus niet de hele wereld: De achterkant kan je ook hier vandaan mooi niet zien. Terwijl Kevin staat te mopperen over die domme racistische Rhodes, schieten de blauwkophagedissen aan alle kanten over het graf. Een enkel fraai gevormd exemplaar houdt plotseling halt alsof hij bewonderd wil worden. Ja hé, kom eens even, ik ben Rien Poortvliet niet. Hup naar beneden.

Daar staat een aantal vrouwen langs de dust road. Ze hebben korenschoven opgebonden in perfecte cirkels en die stapelen ze nu op. Wij groeten vriendelijk en zij groeten vriendelijk terug. Wat mooi, al die vrolijke vrouwengezichten boven die cirkels in het middag licht. Mooier dan alle panorama's bij elkaar. Ik kan er niks aan doen, ik hou meer van mensen.

Vanavond slapen we in dit Matoposgebied bij de Malemenadam, tussen een bergwand en een meer. Voornamelijk omdat Annemarieke met haar hand op het hart had beweerd, dat daar een publieke telefoon zou staan. Die hebben ze ondertussen blijkbaar weggehaald. Een klein probleem, want ik had Dyness beloofd dat ik vanavond naar Nederland zou bellen om te vragen of ze die baby er al uit had laten floepen. Geen nood, de Afrikaanse vriendelijkheid is groot. Een paar kilometer verderop laat een parkwachter ons gebruikmaken van zijn telefoon in een kantoortje. En wat voor een telefoon. Het is een exemplaar dat je aan moet slingeren. De man draait zijn armen uit zijn lijf om de lokale operator te bereiken. Dat kan nog wat worden als we straks helemaal naar Rozenburg moeten zwengelen.

Even later heeft de parkwachter een lamme arm en heb ik Dyness aan de krakende lijn. Ze moet weer terug naar het ziekenhuis, omdat de dokter het hartje van de baby niet kon zien op de echo. Kevin stelt haar gerust op zijn onnavolgbare manier. Toch lig ik niet zo rustig tussen de bezemsteel en de zwabber.

's Ochtends verklaart André dat dit de laatste keer is dat hij in een auto geslapen heeft. Hij ziet er nogal vermoeid uit. Hard aan een slaapje toe. Kevin hoort al het geweeklaag niet eens, hij is op jacht. Met zijn pijl en boog sluipt hij van rots naar rots om de groep chimpansees te verrassen, die verderop zit. Als hij tenslotte op ze afstormt, treffen zijn pijlen geen doel. Maar het andere doel is bereikt, de dieren zijn verjaagd en wij zijn aan een groot gevaar ontsnapt. Langzaam sjokken de apen verder.

Net voordat wij de Suzuki weer volgeladen hebben, komt er een kleine colonne Afrikaanse vrouwen langs met firewood op het hoofd. Zoals zij daar eeuwen geleden ook langs deze zelfde waterkant gelopen hebben. De tijd bestaat hier niet. Wij laten de tassen even met rust,

We bezoeken vanochtend het Matoposwildpark. Vanwege al die rotsen zitten daar geen olifanten, maar wel neushoorns. Die schijnen ook groot te zijn, vooruit dus maar. Bij de ingang vraag ik op een joviale manier waar we ons het beste kunnen positioneren om die te aanschouwen, want het moet niet te lang gaan duren natuurlijk. Ik toon de beste man een plattegrondje van het park, maar die wuift hij lachend weg. Kaartlezen is meer iets voor de moderne jeugd, daar doet hij niet aan mee. Hij raadt ons één van de uitkijktorens aan.

Vanuit die uitkijk toren zie ik een vlakte die op een uitvergroting lijkt van Hans Wiegel's hersenpan. Een leegte die zijn weerga in de wereld geschiedenis niet kent. De hele ochtend tuffen wij berg op en berg af zonder ook maar een enkele boom te zien. En daar betaal je dan een entreprijs van bijna een gulden voor. Afzetters. Wel al dat gebruikelijke gedoe van impala's, buffels, apen en zo. Maar ik hou van groot. Op weg naar de uitgang ziet Kevin opeens iets bewegen. En jawel, een soort olifant met een boom in plaats van een slurf, dat moet hem zijn. En er loopt ook nog een baby neushoortje bij. Let's get dangerous. Kevin en ik moeten dat van dichtbij zien. Wij klauteren uit de auto en beginnen voorzichtig te naderen. Er kan ons niks gebeuren want Kevin heeft zijn pijl en boog immers bij zich. Lenie en André blijven achter. Dat zijn wildliefhebbers, maar dan op afstand. Terwijl wij naar de dieren toe bewegen, bewegen zij zich juist van ons af, richting lege vlakte. Er is dus nog hoop voor Wiegel.

In de middag gaat het richting Mashvingo, zo'n vierhonderd kilometer verderop. Naast de deur derhalve, voor Afrikaanse begrippen. Rechtdoor en rijden maar. Halverwege swingt ons autootje aan alle kanten. De Zairese rumba doet het goed. De onverwoestbare riem van Nederlandse kwaliteit knapt spontaan in twee stukken en alle bagage fladdert met een fraaie boog van de imperiaal af, Achter ons op de snelweg is het een ravage. Overal liggen brokstukken van onze persoonlijke goederen. Ik wil nog even voorstellen om gewoon door te rijden, omdat we nu een stuk sneller vooruit kunnen. Maar André houdt van orde en netheid en wil de snelweg ontruimen. Daar is ook wat voor te zeggen. Als zoiets op de weg van Rotterdam naar Den Haag zou gebeuren, zou de ramp niet te overzien zijn. Hier ligt het aantal weggebruikers iets lager.

In Zvishavane kopen we een rol van 500m touw waarmee we in een half uur onze bagage weer op het dak vastzetten. Dit keer doen wij dat geometrisch verantwoord in de vorm van een stabilisator. Zoiets zie je ook wel op die moderne vrachtwagens, zo schuin oplopend naar achteren. Het helpt, we rijden nu 87 km per uur in plaats van 86.

Als we in Mashvingo aankomen is het al donker. We rijden op de hoofdstraat en zie daar: bij de eerste kruising is reeds een benzine station waar wij kunnen vragen waar de "Helletstreet" is. Daar wonen Corita en Marcel die ons vast barmhartig in hun huis opnemen voor deze nacht. De eerste pompbediende heeft nog nooit van enige "Helletstreet" gehoord. De tweede wel. De kruising waar wij nu opstaan is immers de kruising van de hoofdstraat met de "Helletstreet". De eerste haalt zijn schouders wat laconiek op. So what, zie je hem denken, waarom zou hij moeten weten op welke kruising zijn pompstation staat. Ik beuk hem nog maar eens vriendelijk op zijn opgehaalde schouders. We lachen wat af. Afrikanen onder elkaar,

De ontvangst bij Corita en Marcel is meer dan barmhartig, zij is grandioos. De bezemsteel en zwabber kunnen ingepakt blijven.

De volgende ochtend gaan we naar de Great Zimbabwe Ruins. Het mooiste plekje ter wereld, als je de verhalen mag geloven. Normaal gesproken hou ik niet van oude spullen, maar dit valt toch niet tegen. Een mysterieuze stad uit een ver verleden. Kunnen mensen zich er van overtuigen dat Afrikanen ook in die tijd een grote en kunstzinnige beschaving bezaten. Ik was trouwens al overtuigd. Kevin klimt als een volleerd steile wandklimmer op alle muren in de omtrek. Zijn laatste en meest stijlvolle klim voert hem naar een bordje op een afgebrokkelde muur. Hij leest het aandachtig. Hij lacht eens breeduit met dat Pietje Bell gezicht van hem. 'Don't climb the walls', staat erop.

Na de Ruins rijden we over de dust road om Lake Kyle heen. Het echte platteland van Afrika. De mooiste dorpen in de mooiste landschappen. En als je even stopt de mooiste kinderen rond je auto. Een met hun aarde. Zijn ze in Europa al weer vergeten. Wanneer was de laatste keer dat je met je blote voeten de aarde gevoeld hebt?

De volgende stop is Chimanimani in de Chimanimani Mountains, alweer zo'n vierhonderd kilometer verderop. Het mooiste plekje ter wereld, als je de verhalen moet geloven. Op de grens met Mozambique. En tussen de hoogste bergen van Zimbabwe. Chimanimani blijkt een anachronisme, de tijd heeft er stil gestaan. Het bestaat uit één monumentaal hotel en een pleintje. In het hotel lopen Engelse gasten rond van net na de eerste wereldoorlog. Iemand van een jaar of 25 in korte broek en witte kniekousen die nog pappa en mamma tegen zijn ouders zegt. Wij vragen bij de hotelbalie naam de "Travel Potpourri", daar schijn je heel goedkoop te kunnen overnachten. Dat klopt, we krijgen de sleutel mee en instructies: de hoek om, de hoek om, de hoek om en dan hangt er een groot bord. Wij lopen het vierkante pleintje een aantal keren rond, maar tussen al die huizen kunnen wij er geen één ontdekken met een bord. In het donker klamp ik een klein ventje aan van een jaar of tien. Je kan niet weten. Het mannetje verstaat nog engels ook. Hij wijst, volgt u mij maar, Hij loopt achterom bij één van de huizen, en inderdaad — goed verscholen achter overdadig groen - hangt daar een bordje van 10 bij 15 cm dat zelfs Witte Veder vanaf de weg niet had kunnen ontdekken. Het mannetje vraagt om de sleutel en geeft ons een rondleiding door het huis. Hij weet precies waar alle lichtknopjes zitten en waar het hout voor de kachel ligt. Hij heeft het duidelijk meer gedaan. Er staan 8 perfecte bedden en er zijn geen andere gasten. Wij hebben het rijk alleen.

Terug naar het hotel om te eten. Je weet niet wat je ziet. Alle obers zijn in een groen uniform met een soort bruine fez op het hoofd. Het lijkt wel alsof ze uit een oude documentaire over de koloniale tijden zijn weggelopen. We krijgen een 23 gangen diner voor onze vijftien gulden. Normaal gesproken moet je kiezen op zo'n menu kaart: kippensoep of groentesoep; salade of paté; kip of vlees, koffie of ijs enzovoort. Maar hier is het gewoon: en. Kip en vlees, salade en paté; koffie en ijs. Er schijnt geen einde aan te komen. Je hebt geen tijd om met je ogen te knippen, want de snelheid waarmee bediend wordt is onvoorstelbaar. En ondertussen kunnen wij op ons gemak de hotelgasten in ons opnemen. Laat ik ze u niet beschrijven want wij zitten te eten en dan zou ik subiet onpasselijk worden. Kevin is de grootste maatjes aan het worden met Frank, één van de obers. Ze converseren over de coladoppen. Daar schijn je iets mee te kunnen winnen. Frank schenkt natuurlijk alle cola in de keuken in en pikt zo mooi alle doppen mee.

Maar Kevin wil zijn eigen doppen van de cola die hij bestelt. Ze hebben de grootste lol. Frank heeft 32 duizend doppen, maar nog geen winnende combinatie. Dat ondermijnt het optimisme van Kevin geenszins. Uiteindelijk zijn de mannen zo blij dat er eindelijk eens iemand normaal tegen ze doet, dat we geeneens voor Kevin hoeven te betalen.

's Avonds op bed doen we een raadspelletje. Iemand neemt iets in gedachten en de anderen moeten daar door vragen achter zien te komen. Kevin mag beginnen. Na een half uur begint mij eindelijk iets te dagen. Is het soms een transformer. Ja. Opgelucht wil ik al een bikiniliner in gedachten gaan nemen. Maar Kevin verwacht doodleuk de volgende vraag. Een "transformer" is de naam van een klasse. Over welke transformer gaat het hier? Zo gaat de avond snel voorbij. En toch raad ik het na geruime tijd: "Soundwave".

De volgende ochtend zien wij hetzelfde mannetje van 10. Hij loopt kranten te verkopen. Een ondernemer in de dop. Wijzelf gaan naar de Bridal Falls kijken. Die zijn wel wat kleiner dan de Victoria Falls, maar de route ernaar toe is pittoresk. De paden op, de lanen in. Ik lijk potdome wel een schrijver van vakantiefolders.

Onze auto verandert nu in zo'n stoffig rallywagentje. We kruipen over de bergpaden langs de Mozambikaanse grens naar de Vumba Mountains. Het mooiste plekje ter wereld, als je de verhalen mag geloven. Daar hebben ze 6782 verschillende bloemsoorten en 8631 verschillende boomsoorten, En twee soorten vogels; grote en kleine. Nou en?

Zelf geniet ik meer van het avondmaal dat voornamelijk door Kevin op een houtvuurtje bereid wordt. Slapen doen we nu met zijn vieren tussen de steel en zwabber. Een groot succes. André en Lenie schijnen 's nachts de tent nog vier keer opnieuw opgezet te hebben. Ik heb er niets van gemerkt.

Door zo'n heerlijk vertrouwde bosbrand heen rijden we de dag daarop naar Harare, de hoofdstad, Gerben en Mirjam ontvangen ons hartelijk. Harry en Carolien zijn er ook. Carolien vertelt hoe ze Harry tijdens een boottochtje op het Karibameer bijna vergeten waren. De boot voer al weg terwijl Harry nog aan het zwemmen was op dat immense meer. Harry lacht zelf nog het hardst. Lieve man, Harry. 't Is nu tijd om ons cultuurbesef op peil te houden: We gaan naar een voetbalwedstrijd. Op de tribune nemen we plaats naast een dame die met haar imposante achterste minstens vier plaatsen in beslag neemt. Het voetbal swingt en het publiek ook. Dit is niet alleen cultureel, het is nog leuk ook. In de tweede helft moet één van de talloze kindertjes van onze buurvrouw een grote boodschap doen. Geen probleem, de moeder trekt met haar Rita Corita-armpjes het rafelige onderbroekje van haar dochtertje naar beneden. En voor onze ogen wordt er gescoord.

De volgende dag stappen wij door Mbare op weg naar de Afrikaanse markt. Mbare is een soort shanty town, een sloppenwijk. En qua uiterlijk is dat niet het mooiste plekje ter wereld. De armoede is schrijnend. In één flat die op instorten staat, lijken duizenden mensen te wonen. Kevin kan het ook niet zo goed bevatten: Waarom slapen al die mensen hier op straat?

's Avonds bel ik Dyness. De dokter moet een brillette: Het hartje is weer gevonden. De baarmoederwand is echter zo dun als overtrekpapier. Dan heeft de baby vast een mooi uitzicht, volgens Kevin. Ik voel mij ver weg.

Op weg gaat het weer. Naar Kariba. Waar een stuwdam gebouwd is en waar nu een gigantisch meer ontstaan is. Het mooiste plekje ter wereld als je de verhalen moet geloven. Vlak voordat we er zijn moeten we weer een tijd wachten voor een kudde olifanten, dat begint aardig irritant te worden. Kunnen die niet gewoon voor een stoplicht wachten? Een toeristenparadijs is het hier. De witte jeugd probeert elkaar te imponeren. Enge inteelt. Geef mij Mbare maar.

Om onze lodge staat een hoog hek van prikkeldraad. Het wordt al snel duidelijk waarom. De olifanten lopen in groten getale rond het hek. Let's get dangerous. Kevin gaat op jacht. Dan kan ik niet achterblijven. Lenie en André doen dat juist wel. Van dichtbij is een olifant nog groter.

's Avonds blijkt één exemplaar wel erg groot. Terwijl wij zitten te eten komt er een olifant het terras van het restaurant op zetten. Een aparte gewaarwording. De olifant ziet er vervaarlijk uit. Kevin sprint naar buiten om het allemaal nog beter te bekijken. Een van de personeelsleden schiet met een buks net boven het hoofd van de olifant om hem af te schrikken. Zonder resultaat. Het grijze gevaar waggelt gewoon door. Van de knal krijgen wel bijna alle dinergangers een spontane beroerte. Dat worden weer nieuwe batterijen voor de pacemakers. Pas bij het tweede schot, dat van vlakbij afgevuurd wordt, bedenkt de olifant zich. Hij herinnert zich de films van de ivoorjacht, draait zich om en galoppeert de trappen van het terras af, bier en daar een boompje verpletterend. De obers kunnen er niet om lachen. Die klote-olifanten ook altijd.

De dagen gaan steeds sneller. De volgende dag varen wij met een bootje op dat immense water. We zien wat krokodillen en een herkauwend nijlpaard. Kevin vindt het weer tijd voor actie. Hij haalt ons en de bestuurder over om te stoppen voor een zwemtochtje. Let's get dangerous. Ondanks die krokodillen neemt hij een ferme duik in het water dat hier meer dan honderd meter diep is. Noodgedwongen volgen wij. Daarna bezichtigen wij de stuwdam. Daar zijn een stuk of veertig mensen in begraven. Ingemetseld. Omgekomen tijdens de constructie.

Nyaminyami, de watergod, staat het met ons te bekijken. Dat is een stenen beeld van een gedraaide slang met een drakenhoofd. Die in het verleden wraak genomen heeft voor deze menselijke inmenging door af en toe een overstroming te arrangeren.

Vlakbij staat een groep vrouwen die ons de meest afzichtelijk gehaakte tafelkleedjes aan probeert te smeren. Wij geraken weer in een uiterst vriendelijke conversatie verzeild. Even verderop zit een moeder met haar baby van een paar maanden oud in een chitenge gewikkeld. Die krijgt een flesje cola naar binnen gegoten. Dat gebeurt zo liefdevol dat ik daar stil van wordt. Het is fraai. Eigenlijk fraaier dan alle mooiste plekjes van de wereld bij elkaar. Het gaat om de mensen tenslotte.

En niet lullen dat zo'n flesje cola ongezond is voor een baby. Dat is populaire onzin. Pagina 1 61 van "Where there is no doctor", het beste medische handboek voor de tropen: "To help control simple vomiting: sip a cola drink." Nou jij weer.

Wij proberen de ferry te nemen naar Mbilibizi. De baas van het spul is voor de verandering een normale blanke. Hij spreekt zijn mannen in hun lokale taal toe, dat kom je niet vaak tegen. En hoewel de afvaart een paar uur te laat plaatsvindt, maant hij alle opgewonden passagiers tot kalmte: "No need to hurry, we are still one hour ahead of Greenwich Mean Time."

Aan boord bepaalt de kassier verrassend vlug hoeveel wij moeten betalen voor de auto en drie en een halve passagier. Maar om uit te rekenen dat we twaalf dollar terug krijgen moet hij zijn rekenmachientje erbij pakken. Volgens Kevin heeft hij alle prijscombinaties uit het hoofd geleerd.

Vierentwintig uur dobberen. Olifanten op beide oevers, de zon in dat meer zien zinken, heel romantisch allemaal. Gelukkig is 'ie niet verdronken want hij komt ook weer op. Kevin besluit nog even lollig te wezen door mijn bril 's nachts te verstoppen. Als ik 's ochtends in mijn slaapstoel wakker word, grijp ik mooi mis. En dat voor iemand die zijn bril onder de douche ophoudt. Mijn blaas staat op barsten. Er zit niets anders op, ik moet op de tast naar de wc. De meest hachelijke onderneming van deze hele tocht. Mijn gezichtsvermogen zonder bril is nog slechter dan dat van prinses Christina.

Vanuit Mbilibizi gaan we naar huis. Eerst nog en heel stuk dust road. Lekker stofhappen. In de buurt van Binga worstelen wij ons door een prachtige kudde koeien heen. De hoorns zijn soms net zo groot als de jongetjes die op de kudde moeten passen.

Even later moet ik aan Aad Man in 't Veld denken. Want zoals nu, heb ik nog nooit eerder een man in het veld zien staan. Een akker tot aan de steile bergwand waar het middaglicht overheen schittert, één reusachtige Baobab boom in het landschap en daarnaast een oude, gebogen man die het land bewerkt. Zoiets moet haast wel een bedoeling hebben. Ik krijg er gewoon rillingen van. En ik weet niet waarom, maar zo'n man zou ik zonder enige aarzeling de hele wereld toevertrouwen.

's Middags komen we thuis. Blij dat ik Patricia weer zie. En Ireen. En "soundwave" natuurlijk, die in de vensterbank staat. Ik strijk de toegestroomde jeugd van de township maar eens over de bol. Chinotimba, het mooiste plekje ter wemeld, als je mij mag geloven. En dat mag, want ik woon er. En ik werk er. Want daar wordt het onderhand weer de hoogste tijd voor.

Een paar weken later stapt Dyness uit het vliegtuig. Met Mikky in haar handen en mijn nieuwste zoon op haar rug. Hij heet Mwenya, vernoemd naar haar overleden vader. De geboorteparadox: hoe ingewikkelder de operatie des te mooier de baby. Ik overhandig haar de traditionele chitenge en neem mijn zoon in mijn armen. Kevin en Patricia moeten huilen van blijdschap. Ik weet dat ik tenminste niet voor niks geleefd heb.

Het is nu een paar weken later en wij wachten nog steeds. Ik lees de folder nog maar eens aandachtig over: "Als over enige tijd uw baby is geboren mag u het gratis Happy Service-Hello Baby pakket van Felicitas natuurlijk niet missen. Onze hostess komt het pakket dan ongeveer zes weken na de geboorte van uw baby bij u thuis presenteren." Wij zijn al bijna twee maanden verder en nog geen hostess te bekennen. Mooie boel is dat. Ik zit met Mwenya op mijn schoot onderuitgezakt op de bank. Mijn voeten liggen op tafel. Mikky zit naast me en probeert dat na te doen. Maar hij zakt wel erg ver onderuit. Als hij zijn lichaampje helemaal uitstrekt en zijn hakken op het tafeltje legt, past zijn hoofd nog net op het mandje van de bank, Wie heeft er met zulke baby's nog zo'n feestelijk trutpakket nodig?

Mwenya is nog wat aan het bijkleuren. Welk een supersonisch fraai model is er ook dit keer weer van de productielijn af komen rollen. Wie doet me dat na. Ik overweeg om spermadonor te worden voor gekleurde kindertjes. Twee vijftig per zaadje en ik ben binnen de kortste keren multimiljonair. "En wat moet je dan met dat geld doen?", vraagt Kevin. Dat lijkt me wel duidelijk: Ruime onderbroeken en sokken kopen. "En de rest geven we weer aan Afrika", roept Patricia, de schat. Als ze ons nu eens de wereld zouden toevertrouwen? Al was het maar voor een dag.

- van Kooten -

De paradox van Afrika - 5

Sal ibonani,

De vertrouwde luchtbelletjes stijgen weer op. En waar belletjes zijn, daar is een lek. Zo logisch zit de wereld in elkaar. Dit keer is het gelukkig maar één gaatje. Snel plakken en daarna de tube weer dichtnaaien.

Er drijft een tor in de schaal met water. Of eigenlijk is 'drijven' niet het juiste woord. Hij spartelt uit alle macht met z'n pootjes, zodat hij zich tergend langzaam door het water beweegt. Het is een donkerzwarte tor, zo één waarvan meisjes ontzettend bang zijn. Ik volg hem aandachtig. Hij spartelt panisch in het rond. En deze worsteling zorgt ervoor dat hij gestaag één van de kanten van de schaal nadert. Maar net voordat hij deze kant bereikt, zorgt een kleine golfslag voor een koersverandering. De tor tolt een halve slag in de rondte en dobbert daarna terug in de richting van waaruit hij zojuist gekomen was. Heeft een tor wel goede ogen, vraag ik me verwonderd af. Ik zou het echt niet weten. Dat krijg je er nu van als je geen biologie in je pakket gekozen hebt.

Soms gaat iemand op zijn doel af. Maar net voordat hij er is, besluit hij nietsvermoedend een andere koers in te slaan. Zo dobber ik hier dus vandaag een beetje moedeloos in deze Afrikaanse wereld. Alleen herinneringen schijnen dan nog te helpen.

Ik herinner me hoe ik jaren geleden op een muurtje in Bulawayo zat, vlakbij een klein fonteintje. De waterstraal spoot recht omhoog de lucht in, stakte en viel daarna ook weer recht naar beneden. En precies waar het water botste met zichzelf werd een straal zonlicht gevangen. Het was mooi om te zien.

Het droevige ritueel herhaalt zich enkele malen. Totdat ik deze wanhopige strijd niet langer kan aanzien. Ik pak de tor heel voorzichtig in mijn handen en draag hem naar buiten. Ik buk me en zet hem tussen het verdroogde gras. Aarzelend begint hij te kruipen. Eerst langzaam, maar al gauw sneller en minder schuchter.

Als ik naar binnen loop, schittert het zonlicht in mijn bril en stoot ik genadeloos m'n hoofd. Links min zeven en rechts min negen. Zo simpel is het leven.

- van Kooten -

Salibonani,

Mijn grammofoonplaten vertonen een frappante gelijkenis met mijn hersencellen. Op hun hoogtepunt toen ik een jaar of achttien was. Sindsdien zijn er meerdere exemplaren afgestorven, verloren gegaan in het tumult. Maar een aantal lievelingsexemplaren heb ik nog. Hoe vreemder hoe beter. Naast "Mummy was an asteroid, daddy was a small non-stick kitchen utensil" van de fameuze groep "Quiet Sun" staat een plaat van "Hatfield and the North" met als titel "Your majesty is like a cream donut".

En deze majesty, queen Elizabeth, komt ons bezoeken in verband met de commonwealth conference die in Harare gehouden wordt. In Mbare worden de krottenwijken met de grond gelijk gemaakt, want die mag de koningin niet zien. En ook wij moeten eraan geloven. Er wordt een grindweg in de township aangelegd, en overall wordt driftig opgeruimd en geverfd. Wij verven de muren van de school met rode modder, een ludiek gezicht. De deuren van het voorste gebouwtje worden door de councilworkers met echte verf bewerkt. Als één van de schilders in zijn onschuld aan de binnenkant van een deur begint wordt hij door zijn baas uitgefoeterd. Dat is de bedoeling niet, vanaf de weg kan je de binnenkant toch zeker niet zien.

De conference beheerst het nieuws al maanden. Voor de rest dringt er bij ons nauwelijks iets door. Uit geruchten moeten wij opmaken dat de noodtoestand in Zambia weer afgekondigd is. En dat de MMD de verkiezingen gewonnen hebben. Kaunda moet dus noodgedwongen de aftocht blazen, Een beste man, maar zijn familie is het een beetje naar het hoofd gestegen. Zijn vrouw importeerde drugs en zijn zoon staat momenteel terecht wegens moord. Dat soort dingen lees je in de Volkskrant niet.

Of de MMD het beter gaat doen met Chiluba aan het hoofd is nog maar de vraag. Rare partij: The Movement for Multiparty Democracy. Het is dus een partij die meer partijen wil. Echter, nu ze aan de macht zijn willen ze maar één partij. En de subsidie op het basisvoedsel is direct afgeschaft. Niet dat dat veel uitmaakt: Er was toch al niemand die het nog kon kopen.

Bij de burens in Zaire is het ook een flinke puinhoop, begrijpen wij uit de mondelinge overlevering. Daar wordt flink gevochten in de hoofdstad. Hier in Zimbabwe roeren de studenten zich ook aardig. Dat zijn de enigen die nu durven te zeggen dat Mugabe ze als kleine kinderen behandelt. De mensen worden een beetje moe van een president die maar blijft plakken.

Uit Europa vernemen wij helemaal bitter weinig. Sporadisch bereiken mij enkele berichten over een Oranje elftal dat nog steeds niet draait sinds ik mij niet meer beschikbaar gesteld heb. En over verwickelingen die mij niet helemaal duidelijk uitgelegd worden. Heb ik het goed begrepen dat Johan Cruyff president van Rusland wordt? Gorbatsjov houdt meen ik een campagne om de PvdA te redden? Het communisme en het socialisme zitten blijkbaar even in een dalletje.

Met de filosofie lijkt me trouwens niet veel mis. Alles delen, daar kan je moeilijk iets tegen in brengen. Met de uitvoering gaat er natuurlijk wel eens iets fout. Maar of alles er nou beter op wordt? Het schijnt dat ze in oost Duitsland eerst alle Angolezen en Mozambikanen eruit geflikkerd hebben. Leuk is dat, als je de vrijheid van meningsuiting gebruikt om te zeggen dat je eigenlijk een racist ben. En daarna in de rij om in west Duitsland een videorecorder te kopen. De zegeningen van de moderne tijd.

Van Estland en Letland heeft hier nog nooit iemand gehoord. En Joegoslavië zegt ze ook al weinig. Het is ook nooit goed, is de koude oorlog afgelopen, beginnen ze blijkbaar een echte.

Voor Afrika is het allemaal ook wat minder. De geldstroom gaat nu voor een groot deel naar het Oostblok. Niet omdat die het nog harder nodig hebben, maar omdat daar de handelsperspectieven beter zijn. Zo werkt dat blijkbaar in een "vrije economie".

En de Afrikaanse landen die tot voor kort hun hulp uit de Sovjet Unie kregen, moeten nu met lede ogen toezien dat de mussen zelf op de stoep staan bij het westen. De grimmige realiteit is dat de seniele kapitalisten van het IMF en de Worldbank die landen in Afrika komen testen op hun 'aid-worthiness'. En dat ze tot geen enkel compromis bereid zijn. De wil van het IMF is wet, in hoog tempo worden overal op het continent derhalve de straatnaambordjes vervangen. Want je wil die IMF-bobo's natuurlijk niet op het "Lenin-airport" laten landen om ze vervolgens via de "Trotzky-avenue" naar hun zeven sterren hotel te brengen.

Ondertussen verandert er op school ook het één en ander. Mr. Matsheza, onze vriendelijke headmaster, schijnt al maanden lang het salaris van twee leraren op te strijken die helemaal niet op school werken. Wij dachten al, wat leent hij de laatste tijd toch weinig geld. Tijdens een vergadering belt het ministerie hem op met de mededeling dat hij maar weer gewoon leraar moet worden i.p.v. headmaster. Waarop hij de vergadering weer inloopt en zegt dat hij nu ontslag neemt. Hij neemt zijn papieren en loopt zo de school uit. We hebben hem niet meer teruggezien. Jammer.

Jerry en ik moeten de school zolang draaiende houden totdat er een nieuwe headmaster benoemd is. Dat valt niet altijd mee. Het is inmiddels zo ongelofelijk heet dat ik mijn haar af heb laten knippen. Intimi kunnen zich dan wel voorstellen dat het kookpunt hier bereikt is. Het regenseizoen is aangebroken, maar zonder regen.

De leerlingen zweten zo de klas uit. Het is echt geen doen. In Nederland was dat nooit een probleem. Tijdens snikhete zomerdagen stapte ik dan naar voren naar de wereldkaart, doopte mijn zakdoek in de oceaan, depte daarmee aandachtig het voorhoofd en ging zichtbaar verfrist weer verder met mijn anekdotes. Had ik van Harry geleerd. Hier hebben we geen wereldkaart. In de muur zitten alleen grote gaten.

Vandaag moeten de form fours hun vakken kiezen. Die schrijven ze dan op een papiertje dat wij ze verstrekken. En ik mag dat allemaal in goede banen leiden. En zelfs aan die papiertjes kan ik al zien dat het onovertreffbare optimisme van sommige studenten geheel ongegrond is. Iemand van eenentwintig jaar schrijft dat hij heel graag examen zou willen doen in "Goegrapy" en "Engmisch". Daar moet je niet om lachen.

Terwijl ik de papiertjes ophaal, fladdert er boven mij een prachtig vogeltje in het klaslokaal. De determinatie is simpel: het is een klein exemplaar. Maar met een geweldig fraai gekleurde staart van wel een meter lang. Zo uit Avi Fauna weggevevlogen. Hij is waarschijnlijk door een gat in het dak naar binnen gevlogen en nu vliegt hij wanhopig heen en weer. Telkens zijn kop tegen het golfplaten dak stotend. Wij zetten alle ramen en de deur open. De weg naar de vrijheid is er, maar hij kan hem niet zien.

Aan het eind van de middag word ik zelf gebeld. Het is Gerben uit Harare. Hij vertelt dat Harry is overleden. Tijdens de voorbereiding van een vergadering in Bulawayo is hij gevallen en gestikt. Dat is verschrikkelijk. Elk moment had ik hem hier verwacht. Hij wilde deze term met zijn school naar de watervallen komen kijken. Ik raak helemaal uit mijn doen. Ik ga naar huis. Jerry begrijpt het.

Het is onvoorstelbaar. 's Avonds vertel ik mijn kinderen voorzichtig dat Harry overleden is. En Patricia zegt: "Dat is toch die lieve man met dat kale hoofd". Kinderen spreken altijd de waarheid. - Die lieve man. Bovenal was ie lief, zo ontzettend lief. Daarom is het zo onvoorstelbaar. Het is ontzettend.

Om de stilte te doorbreken zet ik een bandje op. Iets minder vreemd dit keer. Het zijn de "Talking Heads". En ze zingen wat ik op dit moment denk: "I'm afraid that God has no master plan. He only takes what he can use".

De elektriciteitsvoorziening in ons huis is nog steeds chaotisch. De cassetterecorder hapert af en toe. En ook het licht valt steeds een tiende van een seconde uit. Of knipper ik soms zo vaak met mijn ogen om het vocht binnen te houden?

Ter afleiding probeer ik wat boterhammen klaar te maken. Als ik het brood aansnij, zit er echter een raar zwart ding in. Een dode muis, een stuk van een binnenband? Wie zal het zeggen. Ik snij er nog een stuk af. Daar zit het ook. En nog een stuk. En nog een stuk. En nog één. Totdat het brood op is, ik had toch al niet zo'n honger.

Plotseling wordt er op de deur gebonsd en arriveert Ruth, een familielid van Dyness, uit Harare. Die is de stad even ontvlucht om bij ons uit te rusten. En ze is een specialist in het opbeuren. Wat een timing. Laat op de avond als de kinderen al naar bed zijn, vertelt ze over de seksuele voorlichting aan haar zoon. Aangezien zij niet getrouwd is, had ze die taak noodgedwongen zelf moeten vervullen. Bij gebrek aan beter had ze het gebruik van een condoom gedemonstreerd door het ding om de keukenkraan te schuiven. En heeft het geholpen? Perfect. Haar zoon heeft een hele rij kinderen en om elke kraan in zijn huis zit zo'n condoom.

Anderhalve week later arriveert de nieuw aangestelde headmaster, Mr. Mazula. Tot mijn verrassing blijkt het de headmaster uit Binga te zijn. Juist ja, de man met de koeienstaart. Tijdens de eerste vergadering kijkt hij de kring eens rond. En bij mij aangekomen glijdt er een blink van herkenning over zijn mollige gezicht. Aha, het voetbalveld. Gedurende de rest van de vergadering lijkt het alsof hij het woord alleen tot mij richt. Ik voel me wat ongemakkelijk.

Na de vergadering stuurt hij de leraren naar de klas en blijven de vier senior-teachers achter voor verdere instructies. Daar ben ik er één van. Terwijl hij bedachtzaam formuleert, haalt hij een balpen tevoorschijn. Zonder te kijken, trekt hij de vulling uit het omhulsel en begint hij het uiteinde van die vulling in zijn bloemkooloortje rond te draaien. Waarbij hij ondertussen onverstoord doorpraat. Een man met stijl. Zijn eigen stijl. Ik mag dat wel.

Even later staan we binnensmonds te vloeken. Bij de inspectie van het nieuwe kippenhok van de school blijkt dat het enige regenbuitje van dit seizoen desastreuze gevolgen heeft gehad. Een stuk of vijftig van onze kippen zijn verzopen. We leggen ze op een hoop. Zodat de kippen die nog leven wat meer ruimte hebben. Wat een triest gezicht is dat. In een township waar de mensen honger hebben.

We proberen de verantwoordelijke agriculture-teacher op te sporen. Die is nergens te bekennen. Hij zit natuurlijk in een van de shabeens te zuipen, de zakkenwasser.

In de pauze worden 't laatste nieuws uitgewisseld over de commonwealth conference, die nu toch echt begonnen is. Het opzienbarende feit tot nu toe is dat Kamuza Banda, de president van Malawi, van het trapje gestruikeld is, maar desondanks niet is overleden. Kamuza is nu een jaar of 97 en leest de speeches, die zijn naaste medewerkers geprepareerd hebben, met een traagheid die zijns gelijke niet kent. Daarbij vergeleken is zelfs Prins Claus een formule-1-rijder.

Voor de rest gebeurt er geen bal op die hele conference. Geldverspilling van de bovenste plank. Gezopen wordt er en gedineerd. Door goedbetaalde zakkenwassers. Het land mort.

In het weekend komen ze naar Vic Falls voor de ontspanning. Er staat een rondrit door de township op het programma. Maar die wordt afgelast. De 'heads of states' gaan liever jagen. En hare koninklijke hoogheid, de cream donut herself, komt helemaal niet. Die blijft in Hwange steken. Daar is de wijn zeker heter. Een rij zwarte limousines, dat is alles wat wij van de conference merken.

Terwijl Kevin en zijn vriendjes in de stoffige township met autootjes van ijzerdraad spelen. Een hoop van zijn vriendjes zijn nu duidelijk ondervoed. En als de regens nog langer uitblijven, wordt dat alleen maar erger. Het is om te huilen. Dat is de echte paradox van Afrika. Niemand ontkomt aan het verdriet van de tropen. De ellende staat voorgoed in je hersens gegrift. Maar toch, toch ben je op een vreemde manier bij dat je er bent. Dat je probeert er iets aan te doen. Je wordt ongelukkig van deze wereld maar het is een geluk als je er je ogen niet voor sluit.

s Avonds komt Dick Haweza op bezoek. We praten in het donker, want het licht is al geruime tijd uitgevallen. Ik neem tenminste aan dat ik er geen vijf uur over doe om met mijn ogen te knippen. Dick vertelt het verhaal van zijn vader. Die had een simpel gezwel aan zijn voet. Toen is die voet geamputeerd. De operatiewond ging zweren, dus hebben ze er nog een stuk afgehaald. En nog een stuk, en nog een stuk en nog één. Totdat hij geen been meer over had. Nu is hij dood. In het duister zie ik toch dat de tranen in zijn ogen staan. En dat allemaal omdat er geen geld is voor een goede ziekenhuisuitrusting. Dat geld is in het westen. Ik leg mijn hand om zijn schouders. Maar ik hou mijn ogen open. Hou je ogen open. En je hart.

van Kooten

Hoi rekels,

Zoals gezegd is er nu een stichting die de financiën verzorgt. Als je het nog steeds leuk vindt om de volgende editie te ontvangen, stuur dan vijf gulden (o.v.v. "paradox") naar:

JOY OF A TOY
Zebraspoor 595
3605 HJ MAARSSSEN
ic. Kalwala's village
Giro **2266520**

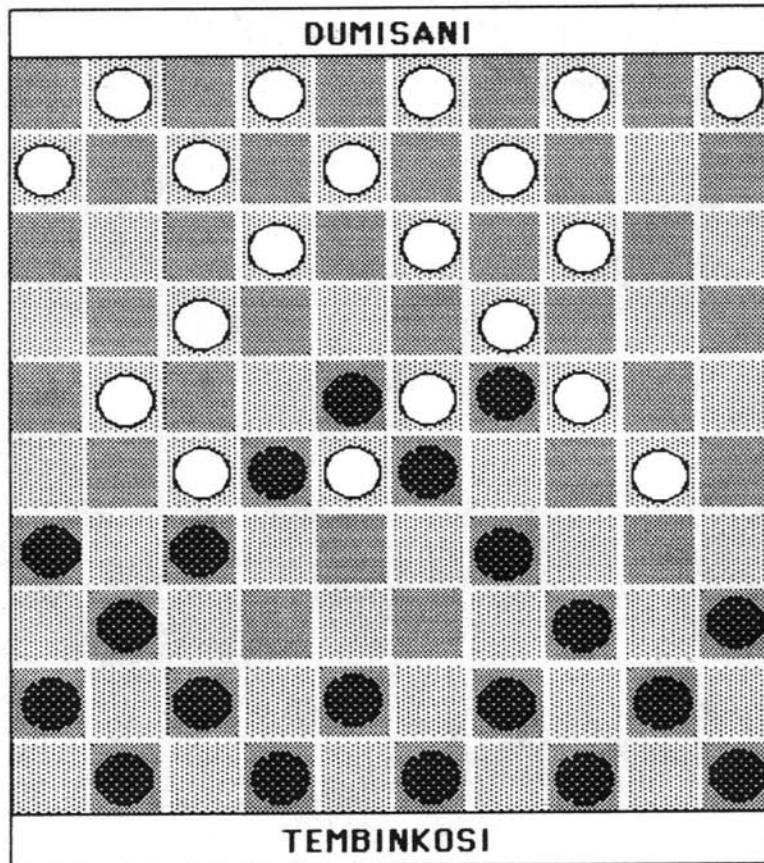
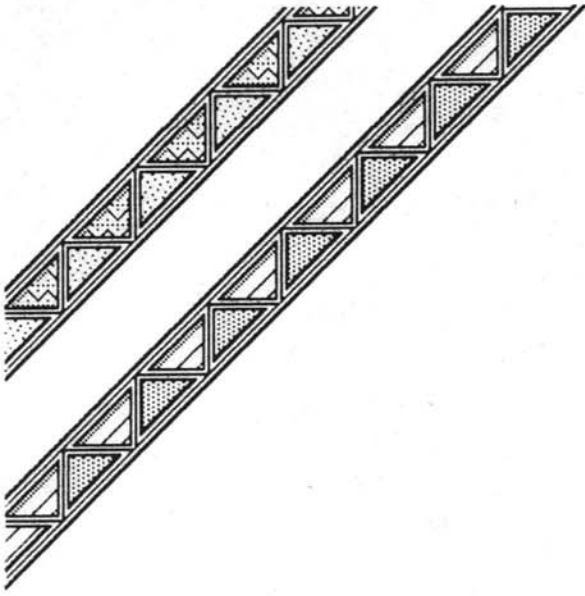
Volgende keer staken we echt de verzending naar diegenen die niet betalen. En we denken er hard over om hun namen dan in de volgende aflevering te publiceren. Dat vult lekker, zodat deel 3 ook direct een stuk eerder klaar is.

Meer dan vijf gulden kan ook. Wat over is, gaat weer naar Kalwala's village, tenzij men op de giro vermeldt dat het voor de school is. Pakketten voor de school zijn meer dan welkom. Onze dank gaat uit naar de volgende 'pakketten-zenders' Pa & ma; Lennart & Aline; Luuk & Diana; Ger & Marian; Ed & Jolanda; Adwinn & Esther; PABO 28 (nu 38); Marco Lansbergen; Martha Oosterberg; Mark Oortwijn & zijn school; José Elgers & haam school; en Ilse Smiers & haar school. Cadeautjes voor die scholen zijn onderweg. Als je naam hier niet bij staat, zijn we je niet vergeten, maar dan is je pakje niet aangekomen. Laat dat je niet ontmoedigen.

De douane doet soms wel raar over die pakjes. Dan willen ze opeens 15 verschillende formulieren zien. Wij schrijven ons suf naar het ministerie voor "letters of exemption". De invoerregeling: De waarde wordt geschat, daar worden de postzegels (!) bij opgeteld, 200 Z\$ van afgetrokken (die zijn vrij) en over dat totaal moet je 60% (!) invoerbelasting betalen. Valt niet mee als je vierhonderd gulden per maand verdient. Altijd een zo laag mogelijke waarde opgeven dus. Of kleinere pakjes. En duizend keer aangeven dat het hier om een gift handelt. Laat dat je niet ontmoedigen.

Als je op vakantie komt, vooral suiker en rijst meenemen. En laat dat je niet ontmoedigen. Want dat woord kennen wij niet: "ontmoedigen" ?

-Groetjes en liefs van Amine, Dyness en the kids' -

© '92 van Kooten